

Sufiksalna tvorba imenica u govoru Sinca

Nikšić, Marija

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:175940>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-07**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

**SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET**

Marija Nikšić

Sufiksna tvorba imenica u govoru Sinca

DIPLOMSKI RAD

Rijeka, 2024.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
Odsjek za kroatistiku

Marija Nikšić

Matični broj: 0009084889

Sufiksalna tvorba imenica u govoru Sinca

DIPLOMSKI RAD

Diplomski studij: Hrvatski jezik i književnost

Mentor: prof. dr. sc. Silvana Vranić

Rijeka, prosinac 2024.

IZJAVA

Izjavljujem da sam diplomski rad pod naslovom *Sufiksalna tvorba imenica u govoru Sinca* izradila samostalno, uz stručno vodstvo mentorice prof. dr. sc. Silvane Vranić. Pri izradi rada pridržavala sam se znanstvenoistraživačke metodologije te koristila literaturu i internetske izvore navedene u popisu na kraju rada. Sve ideje, zaključke, teorije i spoznaje drugih autora, koje sam u radu navela izravno ili u parafrazi, dosljedno sam citirala i povezala s odgovarajućim izvorima.

Studentica

Marija Nikšić

Potpis

SAŽETAK

U ovom diplomskom radu istražen je govor sela Sinca, koje se nalazi u Gackom polju. Govor pripada čakavskom narječju te ikavsko-ekavskom dijalektu. Tema je rada sufiksalna tvorba imenica, koja se, prema polaznom korpusu (*Ričnik gacke čakavščine* M. Kranjčevića) pokazala najplodnijim tvorbenim načinom u govoru Sinca. Ekcerpirane su 483 imenice nastale sufiksalsnom tvorbom, pri čemu su se najplodnijim sufiksima potvrdili sufiksi *-ica*, *-ina*, *-ić* i *-etina*. Rad je pisan sa željom da se naglasi važnost očuvanja lokalnih govora kao dijela hrvatske nematerijalne kulturne baštine. Utjecaj standardnog jezika i sve manja upotreba dijalekata među mlađim generacijama ugrožavaju opstanak gackih čakavskih govora, koji su već sada na rubu izumiranja. Stoga je dokumentiranje i proučavanje takvih govora neophodno kako bi se njihovo bogatstvo očuvalo za buduće generacije.

Ključne riječi: čakavština, ikavsko-ekavski dijalekt, govor Sinca, imenice, sufiksalna tvorba, plodnost, nematerijalna kulturna baština

ABSTRACT

This master thesis examines the speech of the village of Sinac, located in the Gacko polje. The speech belongs to the Chakavian dialect group and the Ikavian-Ekavian dialect. The topic of the thesis is suffixal noun formation, which, according to the initial corpus (Dictionary of Gacka Čakavština by M. Kranjčević), has proven to be the most fruitful formation method in the speech of Sinac. 483 nouns formed by suffixal formation were excerpted, with the suffixes -ica, -ina, -ić and -etina being confirmed as the most fruitful suffixes. The thesis was written with the desire to emphasize the importance of preserving local speech as part of Croatian intangible cultural heritage. The influence of the standard language and the decreasing use of dialects among younger generations threaten the survival of the Gacko Chakavian speech, which is already on the verge of extinction. Therefore, documenting and studying such speech is necessary to preserve its richness for future generations.

Keywords: Chakavian, Ikavian-Ekavian dialect, speech of Sinac, nouns, suffixal formation, fruitfulness, intangible cultural heritage

Naslov rada na engleskom jeziku: Suffixal Formation of Nouns in the Dialect of Sinac

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Cilj rada i metodologija izrade	2
3. Čakavsko narječje.....	3
3.1. Značajke čakavskog narječja	3
3.2. Dijalekti i poddijalekti čakavskog narječja.....	5
4. Ikavsko-ekavski dijalekt.....	7
4.1. Pregled akcentuacije u ikavsko-ekavskim govorima prema istraživanjima Ive Lukežić.....	8
4.1.1. Ikavsko-ekavski govori s najstarijim i starim akcenatskim sustavima.....	8
4.1.2. Ikavsko-ekavski govori s novijim akcenatskim sustavom.....	9
4.1.3. Ikavsko-ekavski govori s novim akcenatskim sustavom.....	9
5. O selu Sincu.....	10
5.1. Govor sela Sinca	11
6. Tvorba riječi u hrvatskom jeziku.....	14
6.1. Tvorbeni načini	17
6.2. O sufiksnoj tvorbi i sufiksu	18
7. Sufiksna tvorba imenica u govoru sela Sinca.....	20
7.1. Plodni sufiksi	20
7.1.1. Sufiks <i>-ica</i>	20
7.1.2. Sufiks <i>-ina</i>	22
7.1.3. Sufiks <i>-ić</i>	23
7.1.4. Sufiks <i>-etina</i>	24
7.1.5. Sufiks <i>-anje</i>	25
7.1.6. Sufiks <i>-čina</i>	25
7.1.7. Sufiks <i>-urina</i>	25
7.1.8. Sufiks <i>-čić</i>	26
7.2. Manje plodni i neplodni sufiksi	26
7.2.1. Sufiks <i>-ka</i>	26
7.2.2. Sufiks <i>-onja</i>	27
7.2.3. Sufiks <i>-ar</i>	27
7.2.4. Sufiks <i>-ija</i>	27
7.2.5. Sufiks <i>-ac</i>	27
7.2.6. Sufiks <i>-ce</i>	28
7.2.7. Sufiks <i>-ičica</i>	28
7.2.8. Sufiks <i>-ač</i>	28
7.2.9. Sufiks <i>-avica</i>	28
7.2.10. Sufiks <i>-ak</i>	28

7.2.11.	Sufiks <i>-an</i>	29
7.2.13.	Sufiks <i>-ičina</i>	29
7.2.14.	Neplodni sufiksi	29
7.3.	Grafički prikaz sufikasa u govoru sela Sinca po plodnosti	34
8.	Zaključak	36
9.	Literatura	38
10.	Internetski izvori	39
11.	Popis priloga	41

1. Uvod

Govor sela Sinca, kao dio gackih čakavskih govora, vrijedan je dio hrvatske jezične baštine. Čakavsko narječje, jedno od triju narječja hrvatskoga jezika, tijekom stoljeća doživljavao je brojne promjene, a njegovi pojedini lokalni govori danas su među najugroženijima. Brze društvene promjene, migracije, ali i sve snažniji utjecaj standardnoga jezika, postupno potiskuju autohtone govore. To posebno pogađa mlađe generacije, koje sve rjeđe koriste dijalekt u svakodnevnoj komunikaciji. Posljedica sve češćeg priklanjanja standardnom jeziku jest smanjenje jezične raznolikosti i gubitak važnog dijela kulturnog identiteta zajednica.

Očuvanje lokalnih govora daleko nadilazi samu jezičnu znanost. Ti govori nisu samo alat za komunikaciju, već su i živi svjedoci povijesti, tradicije i načina života ljudi određenog područja. Tako i govor sela Sinca, sa svojim specifičnim rječnikom i načinima tvorbe riječi, odražava bogatstvo jezičnih utjecaja i prilagodbi kroz povijest. Uz govorenje, istraživanje i bilježenje takvih govora ključno je za njihovo očuvanje ne bi li se bogata jezična baština prenijela budućim generacijama.

Utjecaj standardnog jezika na dijalekte nije samo pitanje promjena na leksičkoj razini, već je vidljiv sve snažniji utjecaj i na morfološki i fonološki sustav, time i akcentuaciju. Rezultat takvih promjena jest brisanje jezičnih posebnosti koje su oblikovale identitet mnogih zajednica. Na taj način osiromašuje se kulturni prostor i smanjuje raznolikost koja se oduvijek smatrala velikim bogatstvom hrvatskog jezika. Stoga je iznimno važno njegovati dijalekte i lokalne govore, ne samo kao predmet jezične analize, već i kao dio svakodnevne prakse i identiteta.

Ovim se radom, kroz analizu sufiksalne tvorbe imenica u govoru sela Sinca, nastoji doprinijeti razumijevanju posebnosti govora sela Sinca. Proučavanje tvorbe riječi pruža nam uvid u jezične procese, ali i osvještava važnost očuvanja dijalekata. Time se ne samo obogaćuje dijalektološka znanost, već se potiče i daljnje istraživanje čakavskih govora na toj, u dijalektologiji zanemarenoj jezičnoj razini te doprinosi očuvanju jezične raznolikosti Hrvatske. Govor sela Sinca na taj način ostaje živim svjedočanstvom povijesti, kulture i identiteta Gacke doline i njezinih ljudi.

2. Cilj rada i metodologija izrade

Cilj ovog rada bio je ispitati prisutnost sufikasa u govoru sela Sinca te odrediti njihovu plodnost. U početku je bilo potrebno smjestiti govor Sinca u širi jezični kontekst, odnosno opisati čakavsko narječje i njegov ikavsko-ekavski dijalekt, kojima govor Sinca pripada. Za izradu ovog dijela koristila sam literaturu poznatih hrvatskih dijalektologa i jezikoslovaca: Božidara Finke, Dalibora Brozovića, Milana Moguša, Josipa Lisca, i Mate Kapovića. Za detaljniji pregled značajki ikavsko-ekavskog ili srednjočakavskog dijalekta služila sam se knjigom Ive Lukežić *Čakavski ikavsko-ekavski dijalekt* (1990).

Kako bih što vjernije prikazala govor sela Sinca, poslužila sam se snimkom govora iz 2021. godine. Snimka sadrži kazivanje izvorne govornice koja je većinu svojeg života provela u Sincu, a utjecaj je standardnog jezika na njezin govor neznatan. Osim snimke, u analizi govora pomogao mi je i rad Milana Kranjčevića *Gacki čakavski govori s područja Otočca - zaštićeno nematerijalno kulturno dobro Republike Hrvatske* (2019), koji nudi vrijedne podatke o govorima Gacke doline i njihovim specifičnostima.

Kako bismo u potpunosti razumjeli tvorbu riječi, nužno je prikazati njezin razvoj kroz povijest. Za takav prikaz poslužio je znanstveni članak Marijane Horvat i Barbare Štebih Golub *Tvorba riječi u hrvatskim dopreporodnim gramatikama* (2012). Dodatnu pomoć u razumijevanju tvorbenih načina pružila je knjiga Milice Mihaljević i Ermine Ramadanović *Razradba tvorbenih načina u nazivlju* (200.), dok je poglavlje o sufiksima i sufiksaloj tvorbi upotpunjeno izvorima iz *Tvorbe riječi u hrvatskome književnom jeziku* Stjepana Babića (2002.).

Za identifikaciju sufikasa u govoru sela Sinca koristila sam *Ričnik gacke čakavščine: konpoljski divan* Milana Kranjčevića (2003), iz kojeg sam izdvojila imenice tvorene sufiksaloj tvorbu koje su prisutne u živom govoru Sinca, a koje sam ovjerila kao izvorna govornica i provjerila u razgovoru s članovima šire obitelji. Nakon toga slijedilo je detaljno popisivanje i brojanje tih imenica te određivanje prisutnosti različitih sufikasa. Na kraju rada iznosi se zaključak, popraćen grafičkim prikazom rezultata istraživanja i analize stanja sufiksaloj tvorbe u govoru sela Sinca.

3. Čakavsko narječje

Čakavsko je narječje, uz štokavsko i kajkavsko, jedno od triju hrvatskih narječja. Iako se zbog raznih povijesnih okolnosti područje čakavskog narječja znatno smanjilo, ono i dalje obuhvaća velik dio Hrvatske, a prisutno je u manjoj mjeri i izvan nje, i to u zapadnoj Mađarskoj, Donjoj Austriji te u Moravskoj (Finka 1971: 16). Međutim Josip Lisac upozorava na to da su čakavci u Italiji, Rumunjskoj, Austriji i Mađarskoj podlegli asimilaciji. (Lisac 2009: 15). Najveća zastupljenost čakavštine svakako je na Jadranskoj obali i otocima, uz pojedina čakavska mjesta u unutrašnjosti, točnije u Lici i Pokuplju. Čakavsko je narječje prisutno i na svim otocima od Cresa do Lastova i Korčule (s nekoliko štokavskih punktova na južnim otocima), a na kopnu je čakavska cijela Istra, osim crnogorskog sela Peroj nedaleko Pule te nekoliko istrorumunjskih naselja oko Šušnjevice i Žejana, istroromanskih i istriotskih govora. U Hrvatskom primorju čakavština se proteže do Novog Vinodolskog, nakon čega slijede štokavska naselja do Senja koji je, kao i Novigrad, čakavski. Uz obalu se dalje čakavsko narječje proteže od Privlake pa sve do ušća Cetine, ali se zadržava unutar uskog pojasa uz more. Nadalje čakavski se govori nalaze i u splitskoj okolici, a čakavska je i zapadna polovica poluotoka Pelješca, međutim važno je spomenuti da je veći dio obalnih čakavskih govora, kao i čakavskih govora na Pelješcu, pod utjecajem štokavskog narječja (Brozović 1998: 217-218).

Na kopnu je čakavsko narječje prilično isprepletano sa štokavskim te, u nekim dijelovima, kajkavskim narječjem. Naime od Hrvatskog se primorja čakavsko narječje proteže do Dobre i Mrežnice (uz nekoliko štokavskih iznimaka), a odatle se širi s jedne strane prema Kupi, do naselja nedaleko Karlovca, dok se s druge strane spušta od Oštarija, preko Brinja pa sve do Gacke doline, a uz ostala naselja na tom području, obuhvaća i govore Otočca i okolice o kojima ćemo više govoriti u nastavku ovoga rada. Čakavska su naselja i u Žumberku, točnije oko Jurkova Sela (Brozović 1998: 218).

3.1. Značajke čakavskog narječja

Čakavsko narječje prepoznatljivo je prije svega po zamjenici *ča*, kao svojoj hijerarhijski najvišoj značajki. Međutim realizacija zamjenice *ča* u nekim govorima glasi *ca*. Takva se pojava naziva cakavizmom, a proizlazi iz dokinuća opreke između fonema *č*, *ž*, *š* i fonema *c*, *z*, *s*.

Jedna od glavnih specifičnosti čakavskog narječja jest vokalizacija slaboga poluglasa *ə* u određenim primjerima poput riječi *malin/melin* ('mlin') ili u instrumentalu jednine *manon/manom* ('mnom'). Također za čakavsko je narječje specifičan refleks *a* za praslavenski nosni vokal *ę* iza *j*, *č*, *ž* (*jazik, jačmen, jatra* i sl). Posebnost je čakavskoga narječja i refleks *jata* koji je konsekventan, tj. dosljedan ekavski, ikavski, jekavski u svim vrstama morfema, zaseban kao u bužetskom dijalektu ili alijetetan ikavsko-ekavski, o čemu će biti riječi u narednom poglavlju. U čakavskom su konsonantizmu specifični refleksi *t'* i *j* za staroslavenski *t'* i *d'* (*kut'a, meja*), i *to* i u samostalnom položaju, ali i u skupinama *št'* i *zd'*, uz iznimku ličkih čakavskih govora u kojima *t'* daje *ć*, kao i u štokavskom narječju. Osim toga neki su čakavski govori specifični po čakavizmu, pojavi u kojoj se parovi *s/š*, *z/ž* i *c/č* svode na jedan glas, na *c*, *z*, *s*, ili na suglasnike *s* i *ž*, a rjeđe *c*, uz neke modificirane tipove. Čakavizam je u najvećoj mjeri prisutan u čakavskim naseljima polugradskog tipa, od Istre do srednjodalmatinskih otoka (Brozović 1998: 223). Na mjestu fonema *ž* u tuđicama je *ž* (*žep, žigerica*). Nadalje u čakavskom su narječju prisutni i arhaizmi poput čuvanja stare skupine *čr-* (*črv, črn*), kao i čuvanje suglasnika *h* (Brozović 1998: 222-223).

Jedna od pojava koje obilježavaju čakavsko narječje jest i adrijatizam, za koji se smatra da je nastao u dodiru s govorima mletačkog talijanskog narječja, a koji se očituje u prijelazu dočelnoga *-m* u *-n* u nastavcima i nepromjenjivim riječima, osim od uzobalnih govora u govoru Omišlja na Krku (*jeden, sedan*). Osim adrijatizma, u nekim se čakavskim govorima javlja i prijelaz *l* u *j* (*jubav*), kao i gubljenje zatvora *č* i *c* ispred zatvornog suglasnika (*jašmik, osta*) te skraćivanje dugoga *r*. U nekim je govorima prisutno i gubljenje dočelnoga *-t* (*pet > pe, dati > da*).

Čakavsko je narječje zanimljivo i po svojem akcenatskom sustavu. Specifičnost leži u čuvanju originalnih starih pojava, posebice duljenja. Tako je u većini čakavskih govora očuvan stari troakcenatski sustav koji se sastoji od kratkosilaznog naglaska, cirkumfleksa te neoakuta (*ä, â, ã*). U govorima koji su pod utjecajem ostalih hrvatskih narječja primijećene su izrazitije promjene. U pojedinim govorima dogodilo se djelomično ili potpuno prenošenje siline kratkosilaznog i dugosilaznog naglaska, dok je u nekim govorima izjednačen novi dugouzlazni naglasak sa starim neoakutom, a u pojedinim je govorima zabilježen dvostruki naglasak. D. Brozović ističe da su takve pojave uglavnom zahvatile čakavske govore na kopnu te na najistočnijim otocima, dok je na ekavskim i ikavsko-ekavskim otocima neoakut prešao u dugosilazni naglasak (Brozović 1998: 222).

Od morfoloških značajki ističe se oblik pomoćnoga glagola *biti* u kondicionalu: *bin, biš, bimo, bite, bi*.

3.2. Dijalekti i poddijalekti čakavskog narječja

Brozović dijeli čakavsko narječje na šest dijalekata s pet tipova u refleksu jata. Prvi je buzetski ili gornjomiranski dijalekt, koji je smješten na sjevernom dijelu Istre, a u kojem je jat očuvan kao poseban fonem /e/. Nakon buzetskog dijalekata slijedi jugozapadni istarski ili štakavsko-čakavski dijalekt, koji obuhvaća najveći dio zapadne istarske obale južno od donje Mirne i vodičku oazu u sjeveroistočnoj Istri. Karakterizira ga ikavski refleks jata te veći udio štokavskih elemenata. Nadalje, sjevernočakavski ili ekavskočakavski dijalekt obuhvaća istočnoistarske govore od ušća Raše prema sjeveru, okolice Žminja te pazinski kraj u srednjoj Istri, ali proteže se i do Hrvatskog primorja, preciznije do Bakra te uključuje Cres i sjeverni Lošinj. Zatim slijedi srednjočakavski ili ikavsko-ekavski čakavski dijalekt, koji se prostire od Krka i južnog Lošinja do Ugljana i Dugog otoka, također obuhvaća obalno područje od Kraljevice do Novoga, nakon čega se ponovno pojavljuje u Senju. U unutrašnjosti srednjočakavski dijalekt obuhvaća i ličke te pokupske govore, a izvan Hrvatske veći dio Gradišća. Specifičan je po ikavsko-ekavskom refleksu jata, koji se određuje prema Jakubinskij-Meyerovom pravilu. Govore od Novigrada i Privlake do ušća Cetine obuhvaća južnočakavski ili ikavskočakavski dijalekt. Osim toga, južnočakavski se dijalekt proteže od Pašmana sve do Korčule i Visa, a obuhvaća i čakavski dio Pelješca. Ikavskočakavski govori se također nalaze u sjeverozapadnoj Istri, i to u području između donje Mirne i Dragonje te u južnom Gradišću. Još jedan čakavski dijalekt prema Brozoviću jest lastovski ili jekavskočakavski dijalekt koji obuhvaća samo Lastovo, u kojem jat daje *je* i u dugim i u kratkim slogovima, uz širok zahvat jotovanja (Brozović 1998: 228-229). S takvom se podjelom slaže i Josip Lisac, osim kada je riječ o lastovskom ili jekavskočakavskom dijalektu, koji Lisac ne smatra dijalektom, već ga spominje kao lastovsku oazu (Lisac 2009: 181). S. Vranić i S. Zubčić na svojoj su karti Čakavsko narječje (Vranić – Zubčić 2018) uključile i ikavske sjeverozapadne čakavske govore Klane i Studene.

M. Kapović čakavsko narječje dijeli na tri dijalekata, koja su podijeljena prema razlici u odrazu jata. Južnočakavski (ikavski) dijalekt smješten je, kako i sam naziv govori, na jugu Hrvatske, a obuhvaća obalni pojas od Omiša do naselja sjeverno od Zadra, uz prekide novoštokavskim zapadnim ikavskim dijalektom, zatim nastavlja svoj put od sjeverozapadnog Pelješca i Korčule do Kornata i Pašmana. Nakon južnočakavskoga ikavskog dijalekata, slijedi

srednjočakavski dijalekt, koji je specifičan po ikavsko-ekavskom odrazu jata. Srednjočakavski se dijalekt prostire od Dugog Otoka i Ugljana do Unija, južnog i srednjeg Lošinja i Krka te u južnom dijelu Hrvatskog primorja i u njegovu zaleđu. Ikavsko-ekavska je i sjeveroistočna Istra te unutrašnjost Like (Otočac i okolica), ali i Gorski kotar do područja jugozapadno od Karlovca. Na kraju dolazi sjevernočakavski ekavski dijalekt, koji se prostire na sjevernom dijelu Lošinja, na Cresu, na sjevernom dijelu Hrvatskog primorja, u dijelovima središnje Istre, na sjeveroistočnoj istarskoj obali do Rijeke te do Raškog zaljeva, kao i u široj okolini Rijeke (Kapović 2015: 42-44). Ova je podjela shematska i time nepotpuna u odnosu na ranije i povijesno je određena.

Osim spomenutih podjela čakavskog narječja, poznata je i podjela nizozemskog dijalektologa Willema Vermeera, koji je čakavsko narječje klasificirao prema naglascima u tri osnovne skupine. Prvoj skupini pripadaju sjeverozapadni čakavski govore, u koju se ubrajaju područja koja se podudaraju sa sjevernočakavskim dijalektom, bužetskim govorima i dijelom srednjočakavskog dijalekta, a karakterizira ih prisutnost neocirkumfleksa. U drugu skupinu ubraja srednjočakavske govore, koji obuhvaćaju većinu prostora koji prema Brozoviću pripada srednjočakavskom dijalektu, a koje karakterizira odsutnost neocirkumfleksa i ikavsko-ekavski refleks jata, koji se određuje prema Jakubinskij-Meyerovom pravilu. Treća skupina obuhvaća jugoistočne čakavske govore, koji odgovaraju južnočakavskom, jugozapadnom istarskom i lastovskom dijalektu, koje karakterizira ikavski refleks jata, osim u Lastovu, gdje je refleks jata jekavski (Vermeer 1982: 8-9).

4. Ikavsko-ekavski dijalekt

Prema istraživanjima provedenim do sredine 1989. godine Iva Lukežić daje nam detaljan prikaz geografskog područja ikavsko-ekavskog dijalekta. Prema prikupljenim podacima jezgrom ikavsko-ekavskog čakavskog područja smatra se sjeverno primorsko područje s otokom Krkom. To je polazište s kojeg se ikavsko-ekavski govori šire u dva smjera: prvi je od sjevera prema jugu i jugozapadu pa prema jugoistoku, a drugi se od primorskog područja grana u dva rukavca, od kojih se jedan produljuje u istočnom smjeru i završava na jugoistoku, a drugi se proteže prema jugu i jugoistoku (Lukežić 1990: 27).

Nadalje se opisani teritorij ikavsko-ekavskih govora proteže u dva glavna smjera. Prvi smjer ide otočnim pojasom od sjevera prema jugu, počevši od Omišlja na otoku Krku. Govori se šire duž jugozapadne strane Krka do najjužnije točke, Baške, zatim prelaze na otok Rab, od Lopara na sjeveru do Barbata na jugu. Linija se nastavlja prema otoku Lošinju, prolazi iznad Čunskog te obuhvaća otoke Susak, Ilovik, Premudu, Škardu, Ist, Molat i Dugi otok, sve do Salija na jugu. Iz Salija linija prelazi na otok Pašman ispod mjesta Ždrelca, odakle se vraća prema sjeverozapadu istočnom stranom Pašmana i Ugljana, prelazeći na Rivanj i Sestrunj, zatim na Pag od Paga do Luna. Taj krug završava priključivanjem na Rab. Unutar spomenutog područja svi su govori ikavsko-ekavski (Lukežić 1990: 28).

Drugi opisani smjer obuhvaća jezgri primorski obalni pojas, koji uključuje govore na južnoj i istočnoj obali Krka, te se proteže duž primorskog kopnenog zaleđa. Linija zaobalnih primorskih govora kreće se od Ledenica, preko Novog Vinodolskog do Bribira, prati planinske grebene prema Driveniku i Zlobinu, te se spaja s rubnim govorima koji se protežu od Kraljevice do Zlobina i dalje prema Gorskom kotaru. Prekid u kontinuitetu između Fužina, Vrata i Belog Sela, gdje prevladavaju kajkavski govori, ne remeti vezu s ikavsko-ekavskim govorima u Sljemenu i okolnim mjestima. Taj se smjer spaja s ikavsko-ekavskim govorima u Jablanu, povezujući se s kontinentalnim dijelom (Lukežić 1990: 28).

Drugi krak obuhvaća područje između Omišlja na Krku i Drage (Trsatske), uključujući govore uz Rječinu do Kukuljana. Na Grobničkom polju taj krak zahvaća naselja od Donjeg Jelenja do Orehovice. Prekid u kontinuitetu u Ravnoj Gori spaja se s kontinentalnim smjerom, koji se proteže istočno od primorskog pojasa i završava u jugoistočnom zaleđu Senja. Kontinentalni smjer obuhvaća pet mjesta u Gorskom kotaru te se dalje nastavlja kroz Zdihovo i Bosiljevo, prateći tok rijeke Kupe. Južni krak proteže se od bosiljevskih govora prema jugu, prateći tok Mrežnice do Modruša, odakle se povezuje s ličkim govorima, završavajući u Otočcu

i okolici. Osim glavnih područja, postoje i izolirane oaze ikavsko-ekavskih govora u Istri, poput naselja na Opatijskom krasu i iza Učke, a izvan granica Hrvatske, ikavsko-ekavski se govori nalaze, kao što je već spomenuto, u južnoj Moravskoj, Donjoj Austriji, zapadnoj Mađarskoj, gradišćanskim područjima, gdje su uslijed povijesnih migracija postali izolirani. Svaka od ovih skupina zadržala je teritorijalnu kompaktnost, iako je njihova veza s izvornim područjem prekinuta (Lukežić 1990: 28-29).

4.1. Pregled akcentuacije u ikavsko-ekavskim govorima prema istraživanjima Ive Lukežić

Akcentuacija ikavsko-ekavskih govora obuhvaća niz različitih sustava, od onih koji su gotovo nepromijenjeni u odnosu na izvorno stanje, do onih u kojima su se pojavila nova pravila, koja su znatno izmijenila izvorni akcenatski sustav. Te sustave Iva Lukežić rangirala je prema stupnjevima razvoja, od starijih do novijih akcenatskih sustava.

4.1.1. Ikavsko-ekavski govori s najstarijim i starim akcenatskim sustavima

Najstariji akcenatski sustavi razlikuju se od starijih sustava po tome što u starijim sustavima mogu postojati intonacijske razlike među dugim naglascima, dok u najstarijim nema takvih razlika. Unatoč tomu oba sustava zadržavaju izvorna mjesta naglasaka. U nekim govorima međutim može doći do promjena u naglasku i distribuciji duljina unutar riječi. Ti procesi, koji se odnose na izmjene u intonaciji i duljinama iza naglasaka, postupno mijenjaju strukturu akcenatskog sustava (Lukežić 1990: 79).

Pregled najstarijih i starih akcenatskih sustava može se temeljiti na trima kriterijima:

Ako se ne uzimaju u obzir evolutivni procesi, najstarija se akcentuacija može pronaći u ikavsko-ekavskim govorima na otocima Krku, Dugom otoku, Ugljanu, Pašmanu, te u kontinentalnim govorima Senja, Vinodola, Kraljevice, Bakra, Grobničkog polja i dijelova Gorskog kotara i Istre. Neki govori s novijom akcentuacijom izuzeti su iz ove skupine, poput doseljeničkih govora na Krku i u Istri (Lukežić 1990: 79).

Uzimajući u obzir starinu u očuvanju dugih naglasaka, najstariji su govori Senja, Povila, Ledenica i drugih mjesta Vinodola te neki govori Gorskog kotara i Istre. Ti govori zadržavaju stari troakcenatski sustav. Govori s minimalnim promjenama, poput Grižana, Drivenika i

drugih, zadržali su troakcenatski sustav s manjim izmjenama u završnim pozicijama u riječima, dok su neki usvojili dvoakcenatski sustav (Lukežić 1990: 80).

Ako se kao kriterij koristi distribucija nenaglašenih duljina, govori se mogu podijeliti u dvije skupine: stariju skupinu govora sa starom distribucijom nenaglašenih duljina bez ograničenja, i mlađu skupinu, u kojoj se nenaglašene duljine mogu ostvariti samo ispred naglaska. Govori Povila, Ledenica, Novog Vinodolskog i drugi pripadaju starijoj skupini, dok ostali imaju samo prednaglasne duljine. Kombinacijom tih dvaju kriterija, najstariji govori su oni koji zadržavaju stari troakcenatski sustav sa zavnutim naglaskom u završnoj poziciji te s prednaglasnim i zanaglasnim duljinama, kao što su govori Ledenica, Povila, Novog Vinodolskog, Kamenjaka, Jadranova i Šmrike (Lukežić 1990: 80-81).

4.1.2. Ikavsko-ekavski govori s novijim akcenatskim sustavom

Ikavsko-ekavski govori s novijim akcenatskim sustavima karakterizirani su sustavnim ograničenjima distribucije kratkih, a u nekim slučajevima i dugih silaznih akcenata. Riječ je o govorima koji su geografski raspoređeni na ličkom području oko Jezerana, Brinja i Otočca, kao i u dugoreškom, karlovačko-podžumberačkom i žumberačkom području. Također prisutni su na Opatijskom krasu, u govorima Čepića i Šušnjevice na padinama Ćićarije, u govoru Drage na primorskom kopnu, Bribira u Vinodolu, kao i u Dubašnici te na sjeverozapadnom dijelu otoka Krka, ali i u Dramlju i Dobrinju (Lukežić 1990: 81).

4.1.3. Ikavsko-ekavski govori s novim akcenatskim sustavom

Govori s novim akcenatskim sustavom imaju akcentuaciju definiranu pravilima o općem pomaku naglasne siline s kratkih i dugih akcenata, kao i sa njihovih izvornih pozicija. Takvi govori prostorno su organizirani u dvije međusobno povezane regije. Prva obuhvaća središnje dijelove Gorskog kotara, posebno područje oko Vrbovskog, te prikupske govore i one koji se nalaze u okolici Bosiljeva te na širem dugoreškom području. Druga regija uključuje govore južno i jugozapadno od dugoreških i bosiljevskih, na granici između Gorskog kotara i Like, u koje ulazi govor Kutereva te govori Rudinke, Selišća i Goljaka. Osim spomenutih govora u Hrvatskoj, toj grupi pripadaju i govori iz gradišćanskih područja Haca, Poljanaca i Dolinaca, kao i oni u Donjoj Austriji i južnoj Moravskoj (Lukežić 1990: 82).

5. O selu Sincu

Sinac je selo koje se nalazi u Gackom polju, na samom izvoru rijeke Gacke, dio je Ličko-senjske županije, a udaljeno je oko 11 km od grada Otočca. U selu je 207 kućanstava s 489 stanovnika.

Slika 1: Karta – geografski prikaz položaja Sinca

(Izvor: internetska stranica *Google my maps*)

Sinac se nalazi u Gackom polju na nadmorskoj visini od 462 metra, uz izvore rijeke Gacke, koja je poznata kao jedna od najčišćih i najhladnijih rijeka u Europi. Gacka je idealna za uzgoj pastrve, što je omogućilo razvoj ribogojlišta u selu te je tako Sinac postao poznat po visokokvalitetnoj potočnoj i kalifornijskoj pastrvi. Osim toga Sinac je jedino mjesto u Lici koje još uvijek ima tradicionalne vodenice – starinske mlinove koji koriste snagu vode za mljevenje žita. Te vodenice, koje su očuvane kao dio kulturne baštine, svjedoče o dugoj povijesti sela i važnosti rijeke Gacke za život mještana. Nadalje u selu je župna crkva sv. Ilije proroka, izgrađena 1841. godine te kapela sv. Mihovila, a na lokalitetu Gradina pronađeni su ostaci iz brončanog doba (preuzeto sa: *Sinac. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024. Pristupljeno 11. 10. 2024).

Glavne gospodarske aktivnosti u Sincu temelje se na poljoprivredi i stočarstvu, s naglaskom na uzgoj ovaca, goveda i svinja. Lovstvo je također znatno razvijeno, a najčešći plijen su divlje svinje, divlje mačke, jeleni i srne.

Turistički potencijal sela sve je izraženiji. Rastući interes za Sinac potaknut je i otvaranjem pizzerije Ruspante 2018. godine, koja je ubrzo postala jedna od najpoznatijih u Hrvatskoj, smještena uz sam izvor rijeke Gacke. Također u Sincu se svake godine povećava broj apartmana i vila, što Sinac čini sve privlačnijom destinacijom za turiste.

5.1. Govor sela Sinca

Govor Sinca pripada čakavskom narječju, ikavsko-ekavskom (srednjočakavskom) dijalektu te njegovu rubnom poddijalektu. Refleks jata u govoru Sinca slijedi Jakubinski-Meyerovo pravilo, pri čemu glas *ě* prelazi u *e* kada slijede suglasnici *t, d, n, l, r, s, z* te vokali srednjeg i stražnjeg niza *a, o, u, ø*, a u drugim je pozicijama regularan refleks *i*: *zvězdan, město, venčãli umiša, mÿsecu, lípo*, (Nikšić, 2021). Vokalni sustav sastoji se od pet neutralnih vokala i slogotvornog *r*, a Kranjčević navodi i prisutnost diftonga /ie/ (*Liěšće, vodĕe, pečiê*) (Kranjčević 2019: 338). Usto, početni vokal *o* često se gubi u riječima poput *vâj* i *vãko*, iako ne uvijek, pa su u govoru česti i primjeri i s inačicom *ovâj*.

Iako je govor Sinca prožet brojnim osobitostima koje su karakteristične za čakavsko narječje, ipak je u određenim primjerima vidljiv štokavski utjecaj. Naime za čakavsko je narječje karakteristična zamjena skupine **tj* mekim *ć¹*, dok se u govoru Sinca koristi *ć* kao i u štokavskim govorima², ali i pojedinačnim čakavskim. Nadalje skupine **stj* i **skj* obično se mijenjaju u *šć*, što govor Sinca čini šćakavskim, pa se koriste izrazi poput *bãšći* i *ušćĭpci* (Nikšić, 2021). Kao što je već spomenuto, dočeto *-l* ostaje nepromijenjeno bez izuzetaka, i to kod imenica (*vól, fažól*), kod pridjeva na *-el* i *-al* (*děbel, tĕpal*) te kod muškog roda glagolskoga pridjeva radnoga (*morâl, rĕkal*), a obezvučenje na kraju riječi nije prisutno (Kranjčević 2019: 339).

U govoru Sinca *vъ* se mijenja u *u*. Završni dentalni suglasnici ostaju očuvani, primjerice u riječima *petnĕjst* i *pÿjst*. Konsonant *h* se čuva, ali često izostaje ili se na njegovu mjestu pojavljuje *j* ili *v*, kao u primjerima *ãjde* (*h* izostaje), *kÿvaj* (na mjestu konsonanta *h* nalazi se

¹ Čakavsko *ć* Moguš opisuje na sljedeći način: „Slično umekšanom *d'* čakavski su dijalektolozi upozoravali na poseban izgovor konsonanta *ć*. Njihove su se konstatacije obično svodile na ovo: čakavsko *ć* veoma meko, slično ruskom ili češkom *t'* jer je i kod jednoga i kod drugog 'palatalni element nešto jači' te se upravo po tome čakavci razlikuju od štokavaca i kajavaca. Kod čakavskog *ć* vrh jezika se upire u donje alveole ne dodirujući donje zube. Mjesto dodira jezika s nepcem je gotovo palatalno. U tvorbi okluzije i tjesnaca učestvuje srednji dio jezika. Neznatno je slabija zračna struja i još labavija opća artikulacija.“ (Moguš 1977: 65)

² Tijekom ispitivanja govornika sela Sinca primijećena je upotreba fonema *t'* na određenim mjestima.

konsonant *v*) ili *grijòta* (na mjestu konsonanta *f* nalazi se konsonant *j*) (Nikšić, 2021). Glas *v* također može biti zamijenjen konsonantom *f*, što je vidljivo u riječi *kàfa* (Nikšić, 2021).

Za govor Sinca specifično je i gubljenje *p* i *t* u skupinama /pč/, /pš/, /pt/, /tk/, pa nastaju oblici poput (*čèla*, *šenica*, *tica*, *kànica*) (Kranjčević, 2019:339).

U genitivu množine ženskog roda koristi se nulti morfem, pa se upotrebljavaju oblici poput *žén*, *tùk*, *gùsak*. U nominativu jednine ženskoga roda imenice *mati* potvrđen je lik *màt* (Nikšić, 2021). U muškom rodu, genitiv množine dolazi s nastavkom *-ov* ili *-ev*, što je vidljivo u primjerima *đakòv*, *kùpcov*, *medvìdov*, *pràščićev*, dok se u genitivu množine ženskog roda koristi nulti nastavak, kao u primjerima *ovâc* i *vrîc*.

U deklinaciji imenica, posebno kod muškog roda, očuvani su stari množinski oblici kao što su *kljûci*, *nôži*, *vòli*. U lokativu množine imenica muškog i srednjeg roda sačuvan je oblik bez krajnjeg *-h* (*na vòli*, *po brîzi*, *zûbi*), dok je u instrumentalu množine nastavak *-i* u (*z drvî*, *zûbi*) te nastavak *-ami* kod ženskog roda (*s rukàmi*, *š čîžmami*) (Kranjčević, 2019:340).

U prezentskim oblicima glagola na *-ći* ovjerena je konzervativna značajka konsonantske skupine /jd/, kao u primjerima *nâjdeš*, *snâjdeš se* i *prêjdeš* (Kranjčević, 2019:339). U trećem licu množine glagola potvrđen je nastavak *-du*: *posîjedu*, *pokûpidu*, *prâvidu* (Nikšić, 2021).

Akcentatski sustav govora Sinca je troakcentatski, a sastoji se od kratkosilaznog naglasaka, cirkumfleksa i neoakuta³. Kranjčević, proučavajući akcentuaciju čakavskih govora s područja Otočca, opisuje ju na sljedeći način: „Akcentatski sustav čakavskih govora s područja Otočca odlikuje konzervativizam. On je troakcentatski (kratkosilazni, dugosilazni akcent i akut), dok kuterevski mjesni govor i svi brinjski govori imaju također troakcentatski sustav s tim da je u njima drugačija distribucija naglasaka. U brinjskim se govorima sporadično pojavljuju dugouzlazni (*rúka*, *národ*) i kratkouzlazni akcent (*kònak*, *mèdvid*). Po tipu akcentuacije ovi govori pripadaju novijem tipu jer je došlo do promjene naglasaka na staromu mjestu (*rukê*, *rukê*; *sûša*, *sûša*), odnosno do promjene mjesta s uporabom staroga naglasnog inventara (*rukê*, *rúke*). Gacki su govori izgubili dužine, osim u brinjskim govorima gdje se zadržava prednaglasna dužina (*vîkàlo*, *brez rûkiê*).“ I. Lukežić za govor Sinca bilježi neoakut u stilističkoj funkciji, odnosno neutralizaciju cirkumfleksom na finalnoj poziciji, duljenja kratkog akcenta u slogu zatvorenu šumnim konsonantima, u finalnom slogu zatvorenom jednim šumnikom i određuje

³ Takvo stanje potvrđeno je snimkom razgovora mještanki sela Sinca: „I ônda, namâča se tô jêdno trí tjêdna.“ (Nikšić, 2021)

mu status novijega sustava, dakle s pomakom siline s finalne kratke ultime na prednaglasnu duljinu i na prednaglasnu kraćinu, npr. žèna, gũmno (Lukežić 1990: Tablica 2), što je potvrđeno i za ovoga istraživanja.

Analizirajući leksik sela Sinca, možemo primijetiti očuvanje arhaičnih čakavskih riječi koje su specifične za taj dijalektni prostor (*kùzalica* 'posuda u kojoj stoji brus', *kìselina* 'kiselo mlijeko', *trènčiči* 'domaće jelo s komadićima tijesta', *zvèzdan* 'intenzivna vrućina na podnevnom suncu tijekom ljeta', *ščùpac* 'prstohvat', *špàngeli* 'daske na prikolici za sijeno', *drūzi* 'dva oblikovana štapa za nošenje plasta sijena'). Međutim prisutne su i brojne posuđenice poput germanizama (*gěrma* 'kvasac', *fìrunga* 'zavjesa') i romanizama (*kapùla* 'luk', *padèla* 'lonac'). S obzirom na to da Sinac graniči sa štokavskim naseljima, prisutan je i štokavski utjecaj na leksik, pa se u Sincu mogu čuti i riječi štokavskoga porijekla (*divānit* 'razgovarati').

Iako je govor Sinca pod utjecajem štokavskih govora, pokazuje visok stupanj konzervativizma te nije došlo do značajnijih promjena u naglasku, fonologiji i vokabularu. Unatoč tome govor Sinca, kao i svi gacki čakavski govori, ugrožen je jer ga brojni govornici izbjegavaju u svakodnevnim situacijama, prilagođavajući se standardnom jeziku. Očuvanje gackih čakavskih govora ključno je za očuvanje lokalnog identiteta i jezičnog bogatstva Hrvatske jer danas ima oko 13.000 govornika, što ove govore stavlja na rub izumiranja (Kranjčević 2019: 341). Dakle govornici gackih čakavskih govora svojim se govorom pretežito služe u obiteljskom okruženju, a izbjegavaju ga čak i u društvu sugovornika koji govore istim dijalektom. S obzirom na to da su u blizini štokavska naselja poput Korenice, Perušića i Gospića, stanovnici Gacke doline nerijetko poprimaju naglaske govora spomenutih mjesta misleći da upotrebljavaju standardni jezik, a takve navike dakako u određenoj mjeri utječu i na naglasni sustav koji se dosad dobro očuvao. Prilagođavajući se standardnom jeziku, govornici gackih čakavskih govora najčešće mijenjaju upravo naglasni sustav jer se on u najvećoj mjeri razlikuje od standardnoga jezika. Iako su okolna sela Otočca prepoznata kao čakavska, prevladava mišljenje da je sam Otočac štokavski grad. To uvjerenje rezultat je napora stanovnika da u svakodnevnoj komunikaciji govore štokavskim narječjem, ali i utjecaja doseljenika iz štokavskih krajeva, koji često ispravljaju domaće stanovništvo, sugerirajući im da njihov izvorni govor nije pravilan. Nažalost starija generacija koja još njeguje čakavštinu sve je malobrojnija te je gotovo nemoguće naći osobu na čiji govor standardni jezik ili štokavski govori nisu ni na koji način utjecali.

6. Tvorba riječi u hrvatskom jeziku

Tvorba riječi u hrvatskom jeziku ima dugu povijest koja seže u 17. stoljeće, a njezini počeci vezani su uz Bartola Kašića i Jurja Križanića. Iako tada tvorba riječi nije bila prepoznata kao zasebna gramatička disciplina, njihov rad sadržavao je prve sustavne pokušaje opisa tvorbenih procesa, što je postavilo temelje za daljnji razvoj hrvatske rječotvorne teorije.

Bartol Kašić⁴ započeo je bilježenjem osnovnih načela tvorbe riječi, iako tvorbu nije eksplicitno izdvojio kao posebnu jezičnu razinu. U njegovoj gramatici nalazimo podjelu riječi na jednostavne i složene⁵. Kašić primjećuje da se riječi mogu izvoditi od osnovnih riječi, te zahvaljujući tome uvodi koncept izvođenja. Ta podjela na jednostavne i složene riječi, te na ishodišne i izvedene riječi, preuzeta je iz starih latinskih alvarezovskih gramatika, koje su bile uzor mnogim europskim narodima tog doba. Taj model podjele riječi, iako nepotpun, predstavljao je prvi korak ka sustavnom opisivanju tvorbe riječi u hrvatskom jeziku. Kašićev doprinos tvorbi riječi ogleda se i u prepoznavanju tvorbenih elemenata, preciznije sufiksa i prefiksa. Iako nije koristio suvremene termine, njegovi opisi jasno pokazuju svijest o postojanju sufiksacije i prefiksacije u tvorbi novih riječi. Naprimjer Kašić objašnjava kako se superlativ može tvoriti povezivanjem čestica poput *nay* (naj) ili *pre* s pridjevima, iako nije izričito govorio o prefiksima (Horvat, Golub 2012: 295-299).

Juraj Križanić⁶ znatno je unaprijedio opis tvorbe riječi. U njegovoj gramatici nalazimo jasnu podjelu između dva osnovna tvorbeno postupka: izvođenja i slaganja. Križanić objašnjava da je izvođenje postupak dodavanja sufiksa na osnovu, dok je slaganje kombinacija dviju osnova za stvaranje nove riječi. Naime Križanić je prvi koji je izričito razlikovao ta dva postupka te je, zahvaljujući takvom pristupu, postavio temelje za modernu teoriju tvorbe riječi u hrvatskom jeziku. Njegova analiza tvorbe riječi uključivala je razvrstavanje riječi prema tvorbenim sastavnicama⁷ te prema značenjskim skupinama. Križanićeva gramatika posebno je zanimljiva jer, iako tvorbu riječi nije izdvojila kao posebnu jezičnu razinu, ona je sustavno uključena u morfološki opis riječi. Nadalje on je bio jedan od prvih gramatičara koji je uočio preobrazbu riječi (konverziju), kojom jedna riječ može promijeniti svoju gramatičku kategoriju bez dodavanja afiksa, što je važan proces u hrvatskom jeziku. Njegovo razmatranje tvorbenih

⁴ Autor prve hrvatske gramatike *Institutionum linguae Illyricae libri duo* (1604.)

⁵ Jednostavne riječi, poput *mudâr* ili *gospodîn*, nisu stvorene od drugih elemenata, dok su složene riječi, poput *Isùkarst* i *svemògi*, nastale kombinacijom više osnova (Horvat, Golub: 2012: 295).

⁶ Autor *Gramatičnog izkazánja ob ruskom jeziku* (17. st.)

⁷ Sufiksima, prefiksima, osnovama i načinima tvorbe.

elemenata te razvrstavanje riječi prema tvorbenim uzorcima postavilo je dobre temelje za razvoj moderne tvorbe riječi (Horvat, Golub 2012: 299-306).

Kašićeva i Križanićeva promišljanja o riječima, iako uklopljena u širi morfološki kontekst, označila su početak sustavnog promišljanja o rječotvorju u hrvatskom jeziku. Njihovi radovi otvorili su prostor za kasniji razvoj hrvatske lingvistike, osobito u području morfologije i tvorbe riječi. Kašić je dao prve naznake prepoznavanja tvorbenih elemenata, dok je Križanić svojom sustavnošću i prepoznavanjem tvorbenih postupaka postavio temelje za kasniju sistematizaciju i formalizaciju tvorbe riječi kao zasebne jezične discipline.

Danas, kada se tvorba riječi razvila u samostalnu jezikoslovnu disciplinu, Branko Kuna u radu *Nazivlje u tvorbi riječi* definira je ovako: „Tvorba riječi ili derivacijska morfologija jezikoslovna je disciplina koja predstavlja poveznicu između (fleksijske) morfologije i leksikologije, a zadaća joj je opisati kako se morfemi udružuju u riječ, odnosno opisati koje se tvorbene jedinice i obrasci primjenjuju u nastanku riječi.“ (Kuna 2006: 167)

Naime u tvorbi riječi analiziraju se tvorbeni obrasci i sustavi, kao što je sustav suvremenog hrvatskog književnog jezika, koji obuhvaća sve tvorbene načine i tipove. Proučavanje tvorbe postojećih riječi daje i uvid u mogućnosti stvaranja novih, a cilj je otkriti pravila kako bi se nove riječi tvorile u skladu s jezičnim normama. Tvorba riječi pripada leksikologiji, no zbog stvaranja novih oblika često se smatra dijelom gramatike, osobito morfologije. Morfologija proučava oblikovanje riječi kroz morfeme, dok tvorba riječi stvara nove leksičke jedinice. Ponekad nije lako razlikovati tvorbu novih riječi od oblikovanja postojećih, ali ključna je razlika u tome da tvorba stvara potpuno novu riječ s novim značenjem. Nadalje etimologija se bavi povijesnim podrijetlom riječi, dok tvorba riječi promatra proces stvaranja novih riječi u sadašnjosti. Također za tvorbu je nužna veza između osnovne riječi i tvorenice na glasovnoj i značenjskoj razini. Dakle riječi se mogu tvoriti samo ako postoji jasan odnos između osnovnih dijelova i novostvorenih riječi (Babić 2002: 23-24).

Rječnički fond jezika može se podijeliti na dvije skupine: riječi s jasnim postankom i one s nejasnim postankom. Riječi s jasnim postankom one su riječi čije značenje proizlazi iz njihova glasovnog kostura, dok kod riječi s nejasnim postankom ta veza ne postoji. Babić kao primjer navodi riječ *jesen*, koja se ne može povezati sa svojim glasovnim kosturom, dok s druge strane imamo riječ *jesenski*, koja je tvorbena jer jasno proizlazi iz riječi *jesen*. Tvorbeno jasne i nejasne riječi mogu se nazvati i motiviranim ili nemotiviranim riječima, a najčešće se koriste pojmovi *tvorbena* i *netvorbena riječ*. Dakle riječ postaje netvorbena kad se promijeni njezino

značenje, glasovna struktura ili kad nestane osnovna riječ. Naprimjer *stolac* i *stolica* više nisu u tvorbenoj vezi s riječju *stol* jer im značenja nisu povezana (Babić 2002: 26-27).

Stjepan Babić ističe preobljike kao korisne u tvorbi riječi jer povezuju značenje riječi sa srodnim riječima koje dijele glasovnu strukturu: „Preobljika je u tvorbi takav opis značenja u kojem se ono dovodi u vezu s drugom riječi što se nalazi u glasovnom sustavu ispitivane riječi. Time se zadovoljava uvjet da veza između osnovne riječi i tvorenice mora postojati i na izraznoj i na sadržajnoj razini.“ (Babić 2002: 33) Naprimjer *progonitelj* znači *onaj koji progoni*, a *večernji* znači *koji se odnosi na večer*. Preobljika opisuje tvorbeno značenje riječi, dajući ga u uopćenom i konkretnom obliku, kao u primjeru *banić* (mali ban). Zatim tvorbeno značenje ne mora uvijek biti isto kao leksičko. Naprimjer *krojač* nije samo osoba koja kroji odijela. Dakle preobljike nisu uvijek prisutne zbog složenosti formalizacije, pa se značenja ponekad daju opisno. Tvorbena osnova može biti istovjetna s morfološkom, a tvorbene jedinice mogu se dalje rastavljati na dijelove. Također ponekad se osnove riječi skraćuju ili se umeću blagoglasni elementi kako bi se izbjegle neobične glasovne skupine. Shodno tomu preobljika je ključna za razumijevanje tvorbenog značenja riječi, ali zbog složenosti se ponekad koristi opisni pristup (Babić 2002: 34).

Riječ se može rastaviti na dijelove koji čine njenu osnovu, poput *mlad-ost* ili *plašljiv-ost*. Tvorbena osnova nosi leksičko značenje (npr. *mlad-*, *plašljiv-*), dok tvorbene formanti (npr. *-ost*, *-ni*) mijenjaju ili proširuju značenje. Dakle formanti uključuju sufikse, prefikse i spojnice. Tvorbena je osnova obično jednaka morfološkoj. Naime za imenice se ona određuje uklanjanjem nastavaka u genitivu jednine, dok se za glagole određuje uklanjanjem infinitivnih nastavaka. U određenim se slučajevima osnova i skraćuje, kao u primjeru *Hercegovac* (od *Hercegovina*). Složenice često zadržavaju prvi dio nepromijenjen, osim ako bi došlo do ponavljanja istih slogova, kao u *tragikomedija* (od *tragika* i *komedija*). Takvo se skraćivanje naziva haplologija. Osim toga kako bi se izbjegle neobične suglasničke skupine, u neke se osnove umeće blagoglasno *a*, naprimjer *pisamce* (od *pismo*). U tom slučaju osnova se često uzima iz nominativa. Važno je spomenuti i da osnove mogu biti netvorbene (npr. *mlad-ost*) ili tvorbene (npr. *ponovljiv-ost*), a rastavljanjem se tvorbenih osnova otkrivaju slojevi tvorbe. Naprimjer riječ *opunomoćitelj*ev razlaže se na *opunomoćitelj-ev*, *opunomoćitelj*, *opunomoćiti*, i *pun-o-moć*, iz čega je vidljivo da tvorbena analiza ide obratnim putem od tvorbe (Babić 2002: 34-37).

Što se tiče osnova u tvorbi riječi, slobodne su one koje pripadaju samostalnim riječima i pojavljuju se u tvorbi samih riječi. S druge strane postoje i vezane osnove, koje se pojavljuju

u tvorbi složenica te prefiksnoj tvorbi glagola (npr. *aero-*, *auto-*, *-log*). Da bi osnova bila vezana, mora se pojaviti u najmanje dvije riječi. Problem se može javiti u razlikovanju osnove od prefiksa jer neki prvi dijelovi mogu imati obje uloge, ovisno o značenju. Vezane osnove poput *agro-* i *hidro-* razlikuju se od prefiksa kao što su *anti-* i *arhi-* jer prefiksi mijenjaju značenje u odnosu na svoj korijen. Drugi dio u složenicama, kao što su *-log* ili *-fil*, smatra se vezanom osnovom, a ne sufiksom. Vezane osnove često se nazivaju prefiksoidima ili sufiksoidima kada nalikuju prefiksima ili sufiksima, ali nisu potpuno isto što i oni. Babić ističe dva glavna načina tvorbe novih riječi: izvođenje ili derivaciju, u kojem nova riječ nastaje od osnove jedne riječi (naprimjer *mladić*) te slaganje ili kompoziciju, u kojem nova riječ nastaje spajanjem dviju ili više osnova (naprimjer *gol-o-glav*)⁸ (Babić 2002: 37-38).

6.1. Tvorbeni načini

Milica Mihaljević i Ermina Ramadanović u radu *Razradba tvorbenih načina u nazivlju* predlažu model prema kojem postoji 14 ravnopravnih tvorbenih načina:

- 1) sufiksalna tvorba – tvorba kojom se dodaje sufiks iza osnove;
- 2) prefiksalna tvorba – tvorba kojom se dodaje prefiks ispred osnove;
- 3) prefiksarno-sufiksna tvorba – tvorba kojom se dodaju i prefiks i sufiks;
- 4) slaganje – tvorba u kojoj se spajaju osnova, spojnik -o- i treća samostalna riječ;
- 5) složeno-sufiksna tvorba – kombinacija slaganja i sufiksacije;
- 6) srastanje – spajanje dviju osnova bez spoja -o-;
- 7) srašteno-sufiksna tvorba – kombinacija srastanja i sufiksacije;
- 8) unutarnja tvorba – tvorba u kojoj mijenjanjem fonema ili naglaska unutar riječi nastaje nova riječ;
- 9) tvorba polysloženica – tvorba u kojoj su dvije riječi s vlastitim naglascima spojene crticom;
- 10) tvorba pokrata – tvorba u kojoj kraćenjem neke riječi nastaje nova riječ;
- 11) preobrazba ili konverzija – prijelaz riječi iz jedne vrste u drugu bez promjene oblika;
- 12) prefiksoidna tvorba – tvorba kojom se dodaje prefiksoid ispred osnove;

⁸ Marijana Horvat i Barbara Štebih Golub u radu *Tvorba riječi u hrvatskim dopreporodnim gramatikama* navode da je već Kašić u svojoj gramatici razlikovao izvođenje i slaganje kao dva osnovna tvorbeni postupka (Horvat, Golub 2012: 298).

- 13) sufiksoidna tvorba – tvorba kojom se dodaje sufiksoid iza osnove i spoja -o-;
- 14) prefiksoidno-sufiksoidna tvorba – kombinacija prefiksoidne i sufiksoidne tvorbe (Mihaljević, Ramadanović 2006: 204-206).

6.2. O sufiksaloj tvorbi i sufiksu

Kao što je već spomenuto, izvođenje kao tvorbeni proces podrazumijeva stvaranje novih riječi temeljenih na jednoj osnovi, pri čemu se osnovi dodaje tvorbeni formant, najčešće sufiks. Dakle sufiks je jasno prepoznatljiv formant jer zauzima stalno mjesto na kraju riječi te se ne može koristiti samostalno, niti činiti osnovu riječi. Naime njegova je uloga modifikacija značenja osnove, bez stvaranja semantičke jezgre. Ovisno o funkciji, sufiks može biti jednovalentan (imati jedno značenje) ili polivalentan (imati više značenja) (Babić 2002: 38).

Pri rastavljanju riječi na osnovu i sufiks, sufiks se obično jasno odvaja, ali u nekim slučajevima, kao kod riječi *bačvar*, postoji dvosmislenost u vezi s razgraničenjem osnove i sufiksa. Takva dvosmislenost može proizaći iz formalnih razlika između osnovne riječi i izvedenice. Ponekad značenje izvedenice može omogućiti različite analize, naprimjer kod riječi *kradljivac*, koja se može rastaviti kao *kradljiv-ac* ili *krad-ljivac*, ovisno o interpretaciji značenja (Babić 2002: 40).

Nadalje glasovne promjene koje nastaju pri dodavanju sufiksa često otežavaju jasno razdvajanje sufiksa i osnove, naprimjer pri jednačenju po zvučnosti ili mjestu tvorbe. Ponekad se gubi dio sufiksa, što izaziva nedoumice, kao u primjerima sufikasa *-ski* i *-ki*. Iz povijesne perspektive promjene u tvorbi povezane su s glasovnim zakonitostima, a u suvremenom jeziku takvi primjeri postaju analogni, kao što je slučaj kod riječi *sociološki* ili *junak* > *junaštvo* (Babić 2002: 41).

Kada je riječ o tvorbi riječi i morfologiji, važno je razlikovati i sufiks i nastavak. To su pak pojmovi koji se odnose na različite dijelove riječi i imaju svoje uloge u tvorbi i promjeni riječi: „Razliku između morfologije i tvorbe riječi možemo i ovdje primijeniti: sufiksi služe za tvorbu novih riječi, a nastavci za pojedine oblike iste riječi.“ (Babić 2002: 41) Kao što je već rečeno, kada govorimo o sufiksu često mislimo na dio riječi koji se dodaje osnovi kako bi se stvorila nova riječ ili promijenilo značenje. Međutim kod promjenjivih riječi taj dio nije jednostavan – sadrži tvorbeni i gramatički morfem. Naprimjer kod imenice *stvarca* rekli bismo da je sufiks *-ca*, ali ako bolje promotrimo riječ, uočiti ćemo da se ona mijenja kroz padeže, pa

oblici kao što su *stvarca* (nominativ), *stvarce* (genitiv), *stvarci* (dativ) pokazuju da su završeci *-a*, *-e*, *-i*, *-u* zapravo gramatički nastavci, dok je samo *-c-* dio tvorbenog sufiksa. Razlika između sufiksa i nastavka ključna je za razumijevanje kako se riječi tvore i mijenjaju. Sufiksi imaju značenje (izražavaju semantičke kategorije), dok nastavci označavaju gramatičke odnose (kao što su rod, broj i padež) (Babić 2002: 41-42).

Pojam nultog sufiksa odnosi se na situaciju kada neki tvorbeni morfem (sufiks) nije materijalno izražen, ali je prisutan u značenju. Iako nije vidljiv, nulti sufiks djeluje kao da postoji i daje riječi isto značenje kao i kada bi sufiks bio izražen. Kao primjer za to Babić navodi riječi *mesožder* i *mesožderac*, koje imaju isto značenje, ali u prvoj je riječi prisutan nulti sufiks, dok je u drugoj prisutan sufiks *-ac*. Dakle nulti sufiks omogućuje da se značenje prenese bez vidljivog sufiksa. Nulti je sufiks važan jer pojednostavljuje opis tvorbe riječi. Naprimjer prije nego što je koncept nultog sufiksa uveden, riječi poput *guk* i *blatobran* bile su opisivane pomoću složenih tvorbenih metoda poput supstrakcije, desufiksacije ili retrogradne tvorbe. Uvođenjem nultog sufiksa, *guk* se može smatrati primjerom sufiksalne tvorbe, a *blatobran* kao složeno-sufiksna tvorba, što čini analizu jednostavnijom⁹. Nulti sufiks, dakle, može postojati u različitim oblicima i pomoći u objašnjenju tvorbenih procesa u jeziku na način koji je jednostavniji i jasniji za lingvističku analizu (Babić 2002: 43-44).

Kada govorimo o razlici između sufiksa i završetka, važno je spomenuti da se završetkom smatra završni dio svake riječi te on može biti i sufiks i nastavak¹⁰. Nadalje Babić još navodi i drugotnu sufiksaciju kao pojam koji se odnosi na dodavanje sufiksa u kojem tvorenica ima isto značenje kao i osnovna riječ. Naprimjer *tren* > *trenut* > *trenutak* (dodavanjem sufiksa, značenje ostaje isto) (Babić 2002: 44-45).

⁹ Postoji rasprava o tome postoji li nulti sufiks samo u riječima poput *guk* ili i u nekim drugim izvedenicama, kao što su *kuma*, *hrana*, *Mate*, *Kate* itd., gdje bi završeci *-a*, *-e*, *-o* mogli biti fleksijski nastavci (gramatički morfemi) umjesto tvorbenih sufiksa. Ta teorija predlaže upotrebu nultog sufiksa kako bi se dosljedno bilježili svi sufiksi promjenjivih riječi.

¹⁰ Naziv *završetak* možemo upotrijebiti kada nismo sigurni je li riječ o sufiksu ili nastavku.

7. Sufiksalna tvorba imenica u govoru sela Sinca

Istraživanje imenica tvorenih sufiksalsnom tvorbom temelji se na leksičkom materijalu iz *Ričnika gacke čakavščine* Milana Kranjčevića, pri čemu su analizirane one imenice koje su potvrđene u živom govoru sela Sinca. U radu su obuhvaćene 483 imenice, koje su nastale isključivo sufiksalsnom tvorbom, koja se pokazala najplodnijim tvorbenim načinom u govoru Sinca, što je slučaj i u hrvatskom standardnom jeziku.

Slijedi prikaz sufikasa prema plodnosti, od najplodnijih do manje plodnih i neplodnih.

7.1. Plodni sufiksi

Plodnim ili produktivnim sufiksima smatraju se sufiksi kojima se tvore nove riječi. U govoru sela Sinca, kao plodni¹¹, istaknuli su se sufiksi *-ica*, *-ina*, *-ić*, *-etina*, *-anje*, *-čina*, *-urina* i *-čić*.

7.1.1. Sufiks *-ica*

Najplodnijim se sufiksom pokazao sufiks *-ica*, koji sudjeluje u tvorbi čak 110 imenica, isključivo ženskog roda, a uglavnom je riječ o deminutivima: *armòničica* (armonik + ica) 'mala harmonika', *báčvica* (bačv + ica) 'mala bačva', *bànjica* (banj + ica) 'mala posuda za kupanje djece', *bàrica* (bar + ica) 'mala bara', *bāščica* (bašt + ica) 'mali vrt', *batùčica* (batuk + ica) 'mala stabljika kukuruza s lišćem', *bèdrica* (bedr + ica) 'mala bedra', *belica* (bel + ica) 'šljiva bijela ploda', *beračica* (berač + ica) 'beračica', *bezdanica* (bezdan + ica) 'provalija', *bezdančica* (bezdanic + ica) 'mala provalija', *bìsernica* (bisern + ica) 'vrsta tamburice', *bìtangica* (bitang + ica) 'mala bitanga', *blônbica* (blonb + ica) 'mala plomba', *bòdljikica* (bodljik + ica) 'mala bodlja', *bònbrica* (blonb + ica) 'mala bomba', *bradica* (brad + ica) 'mala brada', *brūnzica* (brunz + ica) 'malo zvono koje se stavlja konju oko vrata', *bùbica* (bub + ica) 'mala buba', *bùčica* (buc + ica) 'mala gumena čizma', *bùšica* (buš + ica) 'mala buša', *càpica* (cap + ica) 'mala šapa', *cìpanjica* (cipanj + ica) 'cjepanica', *cìpanjičica* (cipanjic + ica) 'mala cjepanica', *còkljica* (coklj + ica) 'mala od vune pletena i suknom podšivena papuča', *crnica* (crn + ica) 'crnica', *cùkrica* (cukr + ica) 'bombon', *cùfica* (cuf + ica) 'mali komad tkanine koji se nakuplja na odjeći', *cùkričica* (cukric + ica) 'mali bombon', *čepūrčica* (čepurk + ica) 'mala gljiva', *čvrgica* (čvrg + ica) 'mala

¹¹ Podaci su relativni jer nisu istraženi svi sufiksi u govoru, već oni navedeni u Rječniku, pa se tako i termini plodan/neplodan promatraju u okviru korpusa. Svi sufiksi koji su određeni kao plodni tvore više od 10 imenica, i to uglavnom deminutiva i augmentativa.

oteklina na tijelu', *ćitābica* (ćitab + ica) 'mali dokument ili isprava', *dānašnjica* (današnj + ica) 'sadašnjost', *dēkica* (dek + ica) 'mala deka', *dičica* (dic + ica) 'dječica', *ditelinica* (ditelin + ica) 'mala djetelina', *dlāčica* (dlak + ica) 'mala dlaka', *dlākica* (dlak + ica) 'mala dlaka', *drenjūlica* (drenjul + ica) 'malen dren', *fālingica* (faling + ica) 'malen tjelesni ili duševni nedostatak', *fārbica* (farb + ica) 'bojica', *fijōlica* (fijol + ica) 'mirisna ljubica', *firungica* (firung + ica) 'mala zavjesa', *frāpica* (frap + ica) 'mali nabor na tkanini', *gnjīdica* (gnjid + ica) 'malo jajašce uši', *grbica* (grb + ica) 'mala grba', *grebenica* (greben + ica) 'kralježnica', *gūbičica* (gubic + ica) 'male usne', *jāmica* (jam + ica) 'mala jama', *kābličica* (kablic + ica) 'mala posuda', *kantrīžica* (kantrig + ica) 'mala stolica', *kapūlica* (kapul + ica) 'mali luk', *kīkljica* (kiklj + ica) 'mala haljina', *kīštrica* (kištr + ica) 'mali sanduk', *klānfica* (klanf + ica) 'mala željezna šipka sa svinutim zaoštrenim vrhovima kojom se pričvršćuju grede', *kljīčica* (kljic + ica) 'mala klica', *kṛntijica* (krntij + ica) 'mala krntija', *kudīljica* (kudilj + ica) 'mala kudjelja', *kūvarica* (kuvar + ica) 'kuharica', *kvōčkica* (kvočk + ica) 'mala kvočka', *kvṛgica* (kvrvg + ica) 'mala kvrga', *lēsica* (les + ica) 'mala ograda', *lētvetica* (letv + ica) 'mala letva', *malenica* (malen + ica) 'mlinica', *mandarīnkica* (mandarink + ica) 'mala mandarina', *mavūnjica* (mavunj + ica) 'mala mahuna', *medvīdica* (medvid + ica) 'medvjedica', *mējica* (mej + ica) 'umanjenica od međa', *mladica* (mlad + ica) 'mlada ženska osoba, kokoš i biljka', *mlikarica* (mlikar + ica) 'mljekarica', *mōtičica* (motik + ica) 'mala motika', *mūjsica* (mujs + ica) 'mala mačka', *mūrvica* (murv + ica) 'mali dud', *mūštrica* (muštr + ica) 'mala mustra', *nūčica* (nuk + ica) 'mala unuka', *njīvica* (njiv + ica) 'mala njiva', *ovčica* (ovc + ica) 'mala ovca', *padēlica* (padel + ica) 'mali lonac', *pavēnčica* (pavenk + ica) 'mala zabava kod mladenke prije udaje', *pečica* (peč + ica) 'mala peč', *pōlica* (pol + ica) 'polovica krumpira pečena u pećnici', *prasica* (pras + ica) 'mala krmača', *prasičica* (prasic + ica) 'mala krmača', *rāčica* (rac + ica) 'mala patka', *rēsica* (res + ica) 'resica', *rēštica* (rešt + ica) 'malo upleteno lišće bijelog i crvenog luka', *rōbica* (rob + ica) 'mala odjeća', *rōžičica* (rožic + ica) 'mali cvijet', *ṛskavica* (rskav + ica) 'hrskavica', *ṛskavičica* (rskavic + ica) 'mala hrskavica', *rūšvica* (rušv + ica) 'mala kruška', *sikīrica* (sikir + ica) 'mala sjekira', *slānjčica* (slanj + ica) 'mala slamka', *šarēnica* (šaren + ica) 'ukrasni vuneni prekrivač', *šeničica* (šenic + ica) 'mala pšenica', *skalīnica* (škalin + ica) 'mala stepenica', *škanjōlica* (škanjol + ica) 'mala glavica crvenog luka', *škūljica* (škulj + ica) 'mala rupa', *šnājderica* (šnajder + ica) 'krojačica', *šnālica* (šnal + ica) 'mala ukosnica', *špājzica* (špajz + ica) 'mala ostava', *tānburica* (tanbur + ica) 'tamburica', *treščica* (tresk + ica) 'mala trijeska', *tūčica* (tuk + ica) 'mala pura', *ūrīca* (ur + ica) 'mali sat', *vīšalica* (višal + ica) 'vješalica', *vītličica* (vitlic + ica) 'mali vjenčani prsten', *zērica* (zer + ica) 'manje od izrazito malo', *ždrībica* (ždrīb + ica) 'ždrjebica', *žigeričica* (žigeric + ica) 'jetrica'.

7.1.2. Sufiks *-ina*

Sufiks *-ina* također se pokazao veoma plodnim, a sudjeluje u tvorbi 74 imenice, pretežito augmentativa: *akumulâtorina* (akumulator + *ina*) 'velik akumulator', *alâtina* (alat + *ina*) 'velik alat', *anbarîna* (anbar + *ina*) 'velik drveni sanduk za pohranu žita', *ânperina* (anper + *ina*) 'velika kanta', *âvtina* (avt + *ina*) 'velik automobil', *bačveîna* (bačvet + *ina*) 'velika bačva', *bâgerina* (bager + *ina*) 'velik bager', *bakovîna* (bakov + *ina*) 'spolna snaga', *baretîna* (baret + *ina*) 'velika bara', *batûčina* (batuk + *ina*) 'velika stabljika kukuruza s lišćem', *benetîna* (benet + *ina*) 'velika budala', *bičina* (bik + *ina*) 'velik bik', *borövina* (borov + *ina*) 'borova šuma', *brâboljčina* (braboljk + *ina*) 'velik brabonjak', *brätvanina* (bratvan + *ina*) 'velika okrugla niska, plitka posuda u kojoj se peče', *bravîna* (brav + *ina*) 'velik ovan', *briktašina* (briktaš + *ina*) 'velik novčanik', *brusîna* (brus + *ina*) 'velik brus', *bubrižina* (bubrig + *ina*) 'velik bubreg', *bunarîna* (bunar + *ina*) 'velik zdenac', *bünbarina* (bunbar + *ina*) 'velik bumbar', *büština* (bušt + *ina*) 'velik prsluk', *câgerina* (cager + *ina*) 'velika kazaljka na satu', *cëkerina* (ceker + *ina*) 'velika torba', *crnîna* (crn + *ina*) 'crna odjeća', *cvetîna* (cvet + *ina*) 'velik cvijet', *čepûrčina* (čepurk + *ina*) 'velika gljiva', *čerâpina* (čerap + *ina*) 'velika čarapa', *čeripîna* (čerip + *ina*) 'velik predmet loše kvalitete', *črvîna* (črv + *ina*) 'velik crv', *čuvarîna* (čuvar + *ina*) 'noćno bdijenje uz mrtvaca', *ćöščina* (ćošk + *ina*) 'velik kut', *dëčkina* (dečk + *ina*) 'velik mladi neoženjeni muškarac', *dičâčina* (dičak + *ina*) 'velik dječak', *divljâčina* (divljak + *ina*) 'velik divljak', *dobrîčina* (dobric + *ina*) 'izrazito dobra osoba', *drobîna* (drob + *ina*) 'velik želudac i crijeva u tijelu', *đaçina* (đak + *ina*) 'velik učenik', *dënperina* (đenper + *ina*) 'velik džemper', *dönina* (đon + *ina*) 'velik đon', *fažolîna* (fažol + *ina*) 'velik grah', *gübîčina* (gubic + *ina*) 'velike usnice', *jëndečina* (jendek + *ina*) 'velik jendek', *kâbličina* (kablic + *ina*) 'velika posuda', *kanîsterina* (kanister + *ina*) 'velika posuda koja služi za pohranu tekućine', *kantrižina* (kantrig + *ina*) 'velika stolica', *kiselîna* (kisel + *ina*) 'kiselo mlijeko', *kljipîna* (kljip + *ina*) 'velik klip', *kokošârnjačina* (kokošarnjak + *ina*) 'velik kokošinjac', *krunpirîna* (krunpir + *ina*) 'velik krumpir', *lugarîna* (lugar + *ina*) 'veliki lugar', *ljûdina* (ljud + *ina*) 'pošten čovjek', *matrâčina* (matrak + *ina*) 'veliko ogrjevno drvo', *medvîdina* (medvid + *ina*) 'velik medvjed', *mudrâčina* (mudrac + *ina*) 'izrazito mudra osoba', *pastûvina* (pastuv + *ina*) 'velik pastuh', *pišâčina* (pišak + *ina*) 'velika količina mokraće', *prasičina* (prasic + *ina*) 'velika krmača', *řskavičina* (rskavic + *ina*) 'velika hrskavica', *rûsačina* (rusak + *ina*) 'velik ruksak', *sândučina* (sanduk + *ina*) 'velik sanduk', *snižîna* (snig + *ina*) 'velik snijeg', *stožîna* (stog + *ina*) 'velik stog',

ščapìna (ščap + ina) 'velik štap', *šeničina* (šenic + ina) 'gomila pšenice', *škurìna* (škur + ina) 'tama', *špàrketina* (šparket + ina) 'velika peč', *špažìna* (špag + ina) 'velika špaga', *teplìna* (tepl + ina) 'toplina', *trbùšina* (trbuh + ina) 'velik trbuh', *vetrìna* (vetr + ina) 'jak vjetar', *vozìna* (voz + ina) 'velika prikolica sijena', *zlatnìna* (zlatn + ina) 'zlatni nakit', *žvr̀doljčina* (žvr̀doljk + ina) 'velika izraslina na koži'.

7.1.3. Sufiks -ić

Sufiksom *-ić* tvoreno je 58 deminutiva, isključivo muškog roda, što ga čini jednim od plodnijih sufikasa: *akumulâtorić* (akumulator + ić) 'malen akumulator', *alâtīć* (alat + ić) 'malen alat', *anbarīć* (anbar + ić) 'malen drveni sanduk za pohranu žita', *ànperīć* (anper + ić) 'mala kanta', *âvtīć* (avt + ić) 'malen auto', *bāgerīć* (bager + ić) 'malen bager', *bičīć* (bik + ić) 'malen bik', *bocunīć* (bocun + ić) 'malen bocun', *br̀aboljčīć* (braboljk + ić) 'malen brabonjak', *brätvanić* (bratvan + ić) 'mala okrugla niska, plitka posuda u kojoj se peče', *bravīć* (brav + ić) 'malen ovan', *brīktašīć* (briktaš + ić) 'malen novčanik', *bròšić* (broš + ić) 'malen broš', *brusīć* (brus + ić) 'malen kamen za oštrenje kose', *bunarīć* (bunar + ić) 'malen zdenac', *būnbarīć* (bunbar + ić) 'malen bumbar', *bùštić* (bušt + ić) 'malen prsluk', *cāgerīć* (cager + ić) 'mala kazaljka na satu', *cèkerīć* (ceker + ić) 'mala torba', *cvetīć* (cvet + ić) 'malen cvijet', *čeripīć* (čerip + ić) 'malen predmet loše kvalitete', *črvīć* (črv + ić) 'malen crv', *čòšćīć* (čošk + ić) 'malen kut', *děčkić* (dečk + ić) 'malen dečko', *dědić* (ded + ić) 'malen djed', *dičāčīć* (dičak + ić) 'malen dječak', *drobīć* (drob + ić) 'malen drob', *đacīć* (đak + ić) 'malen učenik', *đēnperīć* (đenper + ić) 'malen džemper', *đōnić* (đon + ić) 'malen đon', *fažolīć* (fažol + ić) 'malen grah', *jēndečīć* (jendek + ić) 'malen jendek', *kanīsterīć* (kanister + ić) 'mala posuda koja služi za pohranu tekućine', *kljipīć* (kljip + ić) 'malen klip', *kokošārnjačīć* (kokošarnjak + ić) 'mali kokošinjac', *krīgelić* (krigel + ić) 'malen stakleni vrč', *krunpirīć* (krunpir + ić) 'malen krumpir', *lugarīć* (lugar+ić) 'malen lugar', *matràčīć* (matrak + ić) 'malo ogrjevno drvo', *medvīdić* (medvid + ić) 'malen medvjed', *mulčīć* (mulc+ ić) 'malo dijete rođeno izvan braka', *nūčīć* (nuk + ić) 'mlad unuk', *pēlcerīć* (pelcer + ić) 'mala grančica koja se usađuje na drugu biljku', *pēnzelić* (penzel + ić) 'malen kist za bojenje', *petešīć* (petej + ić) 'malen pijetao', *petnjačīć* (petnjak + ić) 'mala posuda za cvijeće', *prāščīć* (prasc + ić) 'mala svinja, prase', *rūsacīć* (rusak + ić) 'malen ruksak', *sāndučīć* (sanduk + ić) 'malen sanduk', *stožīć* (stog + ić) 'malen stog', *šparkètić* (šparket + ić) 'mala peč', *špažīć* (špag + ić) 'mala špaga', *tablètić* (tablet + ić) 'izvezeni ukrasni komadić platna', *venčīć* (venc + ić) 'malen vijenac', *vètrić* (vetr + ić) 'lagan vjetar', *vozīć* (voz + ić) 'mala prikolica sijena', *žljibīć* (žljib + ić) 'malen žlijeb', *žvr̀doljčīć* (žvr̀doljk + ić) 'mala izraslina na koži'.

7.1.4. Sufiks *-etina*

Sufiksom *-etina* tvoreno je 54 augmentativa ženskog roda: *bedretina* (bedr + etina) 'velika bedra', *beštijetina* (beštij + etina) 'velika beštija', *bičetina* (bik + etina) 'meso od bika', *blonbetina* (blonb + etina) 'velika plomba', *bodljetina* (bodlj + etina) 'velika bodlja', *bonbetina* (blonb + etina) 'velika bomba', *bradetina* (brad + etina) 'velika brada', *brkljetina* (brklj + etina) 'veliko odsječeno stablo okresanih grana oko kojeg se zdjeva sijeno', *brusetina* (brus + etina) 'veliko oteknuće vimena', *bučetina* (buc + etina) 'velika gumena čizma', *capetina* (cap + etina) 'velika šapa', *cokljetina* (coklj + etina) 'velika od vune pletena i suknom podšivena papuča', *čanpetina* (čanp + etina) 'izrazito veliko stopalo', *čvrgetina* (čvrg + etina) 'velika oteklina na tijelu', *ćuskijetina* (ćuskij + etina) 'velika ćuskija', *dlačetina* (dlak + etina) 'velika dlaka', *farbetina* (farb + etina) 'velika boja', *frapetina* (frap + etina) 'velik nabor na tkanini', *grabetina* (grab + etina) 'velika graba', *grbetina* (grb + etina) 'velika grba', *jametina* (jam + etina) 'velika jama', *kanžijetina* (kanžij + etina) 'velik bič koji služi za tjeranje stoke', *kapuletina* (kapul + etina) 'velika glavica luka', *kikljetina* (kiklj + etina) 'velika haljina', *kišretina* (kištr + etina) 'velik sanduk', *klanfetina* (klanf + etina) 'velika željezna šipka sa savinutim zaoštrenim vrhovima kojom se pričvršćuju grede', *kljuketina* (kljuk + etina) 'velika kljuka', *krtijetina* (krtij + etina) 'velika krtija', *kudiljetina* (kudilj + etina) 'velika kudjelja', *kvočetina* (kvočk + etina) 'velika kvočka', *kvrgetina* (kvrgr + etina) 'velika kvrga', *lesetina* (les + etina) 'velika ograda', *letvetina* (letv + etina) 'velika letva', *majetina* (maj + etina) 'velika majica', *mejetina* (mej + etina) 'velika međa', *murvetina* (murv + etina) 'velik dud', *mušretina* (muštr + etina) 'velika mustra', *njivetina* (njiv + etina) 'velika njiva', *ovčetina* (ovc + etina) 'velika ovca', *padeletina* (padel + etina) 'velik lonac', *prasičetina* (prasic + etina) 'velika krmača', *prasetina* (pras + etina) 'svinjetina', *račetina* (rac + etina) 'velika patka', *rešetina* (rešt + etina) 'veliko upleteno lišće bijelog i crvenog luka', *robetina* (rob + etina) 'velika roba', *rušvetina* (rušv + etina) 'velika kruška', *sikiretina* (sikir + etina) 'velika sjekira', *šajbetina* (šajb + etina) 'veliko prozorsko staklo na automobilu', *škuljetina* (škulj + etina) 'velika rupa', *tučetina* (tuk + etina) 'velika pura', *tuketina* (tuk + etina) 'velika pura', *uretina* (ur + etina) 'velik sat', *zdeletina* (zdel + etina) 'velika zdjela', *žigeričetina* (žigeric + etina) 'velika jetra'.

7.1.5. Sufiks *-anje*

Sufiksom *-anje* tvorene su 23 glagolske imenice: *ajmëkanje* (ajmek + anje) 'izražavanje osjeta bola', *baljezgãnje* (baljezg + anje) 'besmisleno pričanje', *bërmanje* (berm + anje) 'čin sakramenta svete krizme', *blebëćanje* (blebet + anje) 'besmisleno pričanje', *cerekãnje* (cerek + anje) 'nepriстойno smijanje', *dùsanje* (dus + anje) 'udaranje u nešto ili nekoga bez smisla i tehnike', *fãrbanje* (farb + anje) 'bojenje', *jädikovanje* (jadikov + anje) 'žaljenje pred drugima', *klapušãnje* (klapuš + anje) 'tući po komu', *klokòćanje* (klokot + anje) 'zvuk koji nastaje prilikom nepravilnog protjecanja vode', *kùvanje* (kuv + anje) 'kuhanje', *larmãnje* (larm + anje) 'neprekidno galamljenje', *lëtovanje* (letov + anje) 'ljetovanje', *lùftanje* (luft + anje) 'prozračivanje', *lünpanje* (lunp + anje) 'tulumarenje', *mačkarãnje* (mačkar + anje) 'pretjerano šminkanje', *mekećãnje* (meket + anje) 'meketanje', *mudrovãnje* (mudrov + anje) 'donošenje odluke s velikim oklijevanjem', *mũjsanje* (mujs + anje) 'neuredno konzumiranje hrane pri čemu se sadržaj razmazuje po licu', *njũrganje* (njurg + anje) 'nerazgovijetno negodovanje', *pëlcovanje* (pelcov + anje) 'cijepljenje protiv bolesti', *perãjsanje* (perajs + anje) 'ogovaranje', *sãnkanje* (sank + anje) 'sanjkanje'.

7.1.6. Sufiks *-čina*

Sufiksom *-čina* tvoreno je 13 augmentativa muškog roda: *avijònčina* (avijon + čina) 'velik avion', *bocùnčina* (bocun + čina) 'velik bocun', *civčina* (civ + čina) 'velika cijev', *kljĩnčina* (kljin + čina) 'velik klin', *korènčina* (koren + čina) 'velik korijen', *kremenãdelčina* (kremenadel + čina) 'velik komad svinjskog mesa s komadićem rebra uz kralježnicu', *krĩgelčina* (krigel + čina) 'velik stakleni vrč', *kušunëlčina* (kušunel + čina) 'velik jastuk', *mulčina* (mulc + ina) 'veliko dijete rođeno izvan braka', *prãščina* (prasc + ina) 'velika svinja', *špinãdelčina* (špinadel + čina) 'velika zihernadla', *štrũdelčina* (štrudel + čina) 'velika savijača', *ždripčina* (ždrib + čina) 'veliko ždrijebe'.

7.1.7. Sufiks *-urina*

Sufiksom *-urina* također je tvoreno 13 augmentativa, ali ženskog roda: *bačvurĩna* (bačv + urina) 'velika bačva', *bradurĩna* (brad + urina) 'velika brada', *cicurĩna* (cic + urina) 'velika dojka', *cokljurĩna* (coklj + urina) 'velika od vune pletena i suknom podšivena papuča', *dičurĩna*

(dic + urina) 'velika djeca', *dlačurina* (dlak + urina) 'velika dlaka', *droburina* (drob + urina) 'velik drob', *jamurina* (jam + urina) 'velika jama', *kikljurina* (kiklj + urina) 'velika haljina', *kištrurina* (kištr + urina) 'velik sanduk', *ključurina* (ključ + urina) 'velika klica', *letvurina* (letv + urina) 'velika letva', *ovčurina* (ovc + urina) 'velika ovca'.

7.1.8. Sufiks -čić

Sufiksom -čić tvoreno je 11 deminutiva muškog roda: *avijònčić* (avion + čić) 'malen avion', *bubrìščić* (bubrig + čić) 'malen bubreg', *derànčić* (deran + čić) 'nestašni dečko', *kljìnčić* (kljin + čić) 'malen klin', *korènčić* (koren + čić) 'malen korijen', *kremenâdelčić* (kremenadel + čić) 'malen komad svinjskog mesa s komadićem rebra uz kralježnicu', *kušunêlčić* (kušunel + čić) 'malen jastuk', *prknjâvčić* (prknjav + čić) 'malen želudac peradi', *špinâdelčić* (špinadel + čić) 'mala zihernadla', *štrûdelčić* (štrudel + čić) 'mala savijača', *ždripčić* (ždrib + čić) 'malo ždrijebe'.

7.2. Manje plodni i neplodni sufiksi

Manje plodnim ili neplodnim sufiksima smatraju se sufiksi koji slabo tvore ili ne tvore nove riječi. U govoru sela Sinca takvim sufiksima određeni su sufiksi¹²: -ka, -onja, -ar, -ija, -ac, -ce, -ičica, -ač, -avica, -an, -eša, -ičina, -ak, -ačina, -arija, -arnjak, -aš, -ašce, -er, -eraj, -ešce, -evina, -ika, -ište, -nja, -uščina, -a, -ad, -ala, -alica, -alo, -ana, -arka, -avčina, -bina, -čica, -čurina, -e, -enčica, -enčina, -enica, -eničica, -eničina, -etine, -ež, -ice, -ičar, -ijona, -ilo, -ira, -iš, -ja, -jača, -janje, -jar, -je, -ko, -luk, -ljina, -nica, -nje, -oća, -oner, -osija, -ost, -otina, -ung, -urdija, -urlija.

7.2.1. Sufiks -ka

Sufiksom -ka tvoreno je sedam imenica ženskog roda: *gùzičarka* (guzicar + ka) 'ona koja se voli najesti', *kvòčka* (kvoc + ka) 'kvočka', *motôrka* (motor + ka) 'motorna pila', *mûnjenka* (munjen + ka) 'osoba ženskog spola koja se ponaša blesavo', *nâjlonka* (najlon + ka) 'ženske

¹² Manje plodnim sufiksima određeni su oni koji tvore manje od 10 imenica, a neplodnim oni koji tvore samo jednu ili dvije imenice na temelju kompetencije autorice kao izvorne govornice.

čarape izrađene od najlona', *pladnjēnka* (pladnjen + ka) 'ovalni tanjur na kojem se poslužuje hrana', *slānjka* (slanj + ka) 'slamka'.

7.2.2. Sufiks *-onja*

Sufiksom *-onja* tvoreno je šest imenica muškog roda koje opisuju fizičke ili karakterne osobine muškarca, pri čemu se postiže pejorativna konotacija: *brādonja* (brad + onja) 'bradati čovjek', *drōbonja* (drob + onja) 'izuzetno debela osoba', *gūzonja* (guz + onja) 'onaj koji ima oveću stražnjicu', *kljīconja* (kljic + onja) 'malo odrasliji dječčić', *nōsonja* (nos + onja) 'onaj koji ima velik nos', *ždēronja* (žder + onja) 'onaj koji puno jede'.

7.2.3. Sufiks *-ar*

Sufiksom *-ar* tvoreno je pet imenica muškog roda, koje većinom označavaju osobu koja se bavi određenom djelatnošću: *gūzičar* (guzic + ar) 'onaj koji se voli najesti', *kūvar* (kuv + ar) 'kuhar', *lugâr* (lug + ar) 'onaj koji čuva šumu', *mlikâr* (mlik + ar) 'mljekar', *ovčâr* (ovc + ar) 'onaj koji čuva ovce'.

7.2.4. Sufiks *-ija*

Sufiksom *-ija* tvoreno je pet imenica ženskog roda s različitim značenjskim ulogama: *bēkrija* (bekr + ija) 'onaj koji je sklon pretjeranoj zabavi', *benāvija* (benav + ija) 'nepodopština', *biškūpija* (biškup + ija) 'biskupija', *kancelàrija* (kancelar + ija) 'ured', *vračarija* (vračar + ija) 'vraćanje'.

7.2.5. Sufiks *-ac*

Sufiksom *-ac* tvoreno je također pet imenica, koje su muškog roda, s različitim značenjskim ulogama: *bēlac* (bel + ac) 'bijeli konj', *celâc* (cel + ac) 'neugažen snijeg', *mulâc* (mul + ac) 'dijete rođeno izvan braka', *prknjâvac* (prknjav + ac) 'želudac peradi', *prōsac* (pros + ac) 'onaj koji prosi djevojku'.

7.2.6. Sufiks *-ce*

Sufiksom *-ce* tvoreno je pet deminutiva srednjeg roda: *batālce* (batal + ce) 'malo sijena', *cidilce* (cidil + ce) 'malo cjedilo', *držālce* (držal + ce) 'malo držalo', *lebārce* (lebar + ce) 'malo rebro', *vretēnce* (vreten + ce) 'malo vreteno'.

7.2.7. Sufiks *-ičica*

Sufiks *-ičica* sudjeluje u tvorbi četiri deminutiva ženskog roda: *držāličica* (držal + ičica) 'mala držalica', *gostijōničica* (gostijon + ičica) 'mali ugostiteljski objekt u kojem se poslužuju jela i pića', *grebeničica* (greben + ičica) 'mala kralježnica', *višaličica* (višal + ičica) 'mala vješalica'.

7.2.8. Sufiks *-ač*

Sufiksom *-ač* tvorene su četiri imenice muškog roda, također različitih značenjskih uloga: *berâč* (ber + ač) 'berač', *měkač* (mek + ač) 'meso bez kostiju', *perâč* (per + ač) 'spužvasta krpa', *zdivâč* (zdiv + ač) 'onaj koji zdjeva stog'.

7.2.9. Sufiks *-avica*

Sufiks *-avica* tvori četiri imenice ženskog roda koje označuju određene bolesti ili tjelesna stanja: *crkavica* (crk + avica) 'bolest na blagu koja nastane zbog zagađene vode ili nestašice', *drčāvica* (drh + avica) 'drhtavica', *kījavica* (kij + avica) 'kihavica', *pādavica* (pad + avica) 'epilepsija'.

7.2.10. Sufiks *-ak*

Sufiksom *-ak* tvorene su tri imenice muškog roda: *brāboljak* (brabolj + ak) 'brabonjak', *svetâk* (svet + ak) 'crkveni blagdan', *praščâk* (prasc + ak) 'svinjac'.

7.2.11. Sufiks *-an*

Sufiksom *-an* također su tvorene tri imenice muškog roda: *gotovân* (gotov + an) 'osoba koja očekuje od drugih da rade za nju', *zëkan* (zek + an) 'ždrijebe koje još ima zelenu dlaku', *zvëzdan* (zvezd + an) 'intenzivna vrućina na podnevnom suncu tijekom ljeta'.

7.2.12. Sufiks *-eša*

Sufiksom *-eša* tvorene su tri imenice muškog roda koje opisuju ljudske osobine na pejorativan način: *còklješa* (coklj + eša) 'onaj koji je nespretnan u svome ponašanju', *kìklješa* (kiklj + eša) 'papučar', *mūnješa* (munj + eša) 'onaj koji se ponaša blesavo'.

7.2.13. Sufiks *-ičina*

Sufiksom *-ičina* tvorena su tri augmentativa ženskog roda: *bezdāničina* (bezdan + ičina) 'velika provalija', *gostijōničina* (gostijon + ičina) 'velik ugostiteljski objekt u kojem se poslužuju jela i pića', *grebeničina* (greben + ičina) 'velika kralježnica'.

7.2.14. Neplodni sufiksi

Neplodnih je sufikasa najviše, takvima se smatraju oni koji su tvorili jednu ili dvije imenice.

7.2.14.1. Sufiksi kojima su tvorene dvije imenice

Sufiks *-ačina* sudjeluje u tvorbi dviju imenica ženskog roda: *deračina* (der + ačina) 'težak rad' i *žderačina* (žder + ačina) 'nekontrolirano i prekomjerno jedenje'.

Sufiks *-arija* sudjeluje u tvorbi dviju imenica ženskog roda: *likarīja* (lik + arija) 'proizvodi koji se koriste za liječenje' i *Lozârija* (loz + arija) 'blagdan Majke Božje od svete Krunice'.

Sufiksom *-arnjak* tvorene su dvije imenice muškog roda koje označuju prostorije u kojima se nešto drži: *drvārñjak* (drv + arñjak) 'spremište za drva' i *kokošārñjak* (kokoš + arñjak) 'kokošinjac'.

Sufiksom *-aš* tvorene su dvije imenice muškog roda koje označuju osobe povezane s određenim radnjama, u ovom slučaju sa sviranjem instrumenata: *armonikâš* (armonik + aš) 'harmonikaš' i *tanburâš* (tanbur + aš) 'tamburaš'.

Sufiksom *-ašce* tvorena su dva deminutiva srednjeg roda: *dvorišćašce* (dvorišt + ašce) 'malo dvorište' i *mestâšce* (mest + ašce) 'malo mjesto'.

Sufiks *-er* sudjeluje u tvorbi dviju imenica različitih rodova: *mäter* (mat + er) 'majka' i *pēlcer* (pelc + er) 'grančica koja se usađuje na drugu biljku'.

Sufiksom *-eraj* tvorene su dvije imenice muškog roda: *farberäj* (farb + eraj) 'mjesto gdje se boji tkanina' i *lunperäj* (lunp + eraj) 'tulumarenje'.

Sufiks *-ešce* sudjeluje u tvorbi dvaju deminutiva srednjeg roda: *ditēšce* (dit + ešce) 'malo dijete' i *šimešce* (sim + ešce) 'malo sjeme'.

Sufiksom *-evina* tvorene su dvije imenice ženskog roda: *paljevīna* (palj + evina) 'ono što je izgorjelo' i *tūčevina* (tuk + evina) 'puretina'.

Sufiksom *-ika* tvorene su dvije imenice ženskog roda: *bōdljika* (bodlj + ika) 'trn ili bodlja' i *solika* (sol + ika) 'tuča'.

Sufiksom *-ište* tvorene su dvije imenice srednjeg roda: *dvorišće* (dvor + ište) 'dvorište' i *krunpirišće* (krunpir + ište) 'njiva na kojoj raste krumpir'.

Sufiks *-nja* tvori dvije imenice ženskog roda: *nōšnja* (nos + nja) 'nošnja' i *prōšnja* (pros + nja) 'prosidba'.

Sufiks *-ušćina* tvori dva augmentativa ženskog roda s pejorativnim prizvukom: *robušćina* (rob + ušćina) 'velika količina odjeće' i *travušćina* (trav + ušćina) 'visoka trava'.

7.2.14.2. Sufiksi kojima je tvorena jedna imenica

Upotrebom sufiksa *-a* nastala je imenica ženskog roda *cīcija* (cicij + a) 'škrtac'.

Sufiks *-ad* upotrijebljen je za tvorbu imenice ženskog roda *nūčad* (nuk + ad) 'unučad'.

Sufiksom *-ala* tvorena je imenica srednjeg roda u množini *višala* (viš + ala) 'vješala'.

Primjenom sufiksa *-alica* tvorena je imenica ženskog roda *držalica* (drž + alica) 'držalica'.

Sufiksom *-alo* tvorena je imenica srednjeg roda *blebetalo* (blebet + alo) 'brbljava osoba'.

Sufiks *-ana* poslužio je za tvorbu imenice ženskog roda *mrtvaana* (mrtv + ana) 'mrtvačnica'.

Upotrebom sufiksa *-arka* tvorena je imenica ženskog roda *iljadarka* (iljad + arka) 'novčanica od 1000 novčanih jedinica'.

Pomoću sufiksa *-avčina* tvoren je augmentativ muškog roda *prknjävčina* (prknj + avčina) 'velik želudac peradi'.

Tvorba imenice ženskog roda *vrāzbina* (vrag + bina) 'vraćanje' ostvarena je sufiksom *-bina*.

Sufiks *-čica* upotrijebljen je za tvorbu deminutiva ženskog roda *civčica* (civ + čica) 'mala cijev'.

Dodavanjem sufiksa *-čurina* tvorena je augmentativna imenica ženskog roda *civčurina* (civ + čurina) 'velika cijev'.

Imenica srednjeg roda *prāse* (pras + e) 'svinja' tvorena je sufiksom *-e*.

Sufiksom *-enčica* tvoren je deminutiv ženskog roda *pladnjēnčica* (pladnj + enčica) 'mali ovalni tanjur na kojem se poslužuje hrana'.

Sufiks *-enčina* upotrebljen je za tvorbu augmentativne imenice ženskog roda *pladnjēnčina* (pladnj + enčina) 'velik ovalni tanjur na kojem se poslužuje hrana'.

Sufiksom *-enica* tvorena je imenica ženskog roda *japnēnica* (japn + enica) 'vapnenica'.

Primjenom sufiksa *-eničica* tvoren je deminutiv ženskog roda *japnēničica* (japn + eničica) 'mala vapnenica'.

Sufiks *-eničina* upotrijebljen je za tvorbu augmentativa ženskog roda *jepnēničina* (japn + eničina) 'velika vapnenica'.

Augmentativ ženskog roda *načvetine* (načv + etine) 'velika drvena posuda od jednog komada' tvoren je sufiksom *-etine*.

Dodavanjem sufiksa *-ež* tvorena je imenica muškog roda *mlādež* (mlad + ež) 'madež'.

Sufiks *-ice* upotrebljen je za tvorbu deminutiva imenice ženskog roda *naćvice* (naćv + ice) 'male naćve'.

Dodavanjem sufiksa *-ičar* tvorena je imenica muškog roda *gostijōničar* (gostijon + ičar) 'osoba koja vodi gostijonu'.

Primjenom sufiksa *-ijona* tvorena je imenica ženskog roda *gostijōna* (gost + ijona) 'ugostiteljski objekt u kojem se poslužuju jela i pića'.

Sufiksom *-ilo* oblikovana je imenica srednjeg roda *cidīlo* (cid + ilo) 'cjedilo'.

Tvorba imenice ženskog roda *sikīra* (sik + ira) 'sjekira' ostvarena je dodavanjem sufiksa *-ira*.

Sufiksom *-iš* tvorena je imenica muškog roda *kiselīš* (kisel + iš) 'nekvalitetno kiselo vino'.

Dodavanjem sufiksa *-ja* tvorena je imenica ženskog roda *Ilinja* (ilin + ja) 'blagdan svetog Ilije'.

Sufiks *-jača* upotrijebljen je za tvorbu imenice ženskog roda *sapunjāča* (sapun + jača) 'sapunica'.

Sufiksom *-janje* tvorena glagolska imenica *mūčanje* (muk + janje) 'šutnja'.

Sufiks *-jar* upotrijebljen je za stvaranje imenice muškog roda *kamenjār* (kamen + jar) 'kamenjar'.

Tvorba imenice srednjeg roda *zelēnje* (zelen + je) 'zeleno povrće' ostvarena je sufiksom *-je*.

Sufiks *-ko* iskorišten je za tvorbu imenice muškog roda *dēčko* (deč + ko) 'dečko'.

Dodavanjem sufiksa *-luk* nastala je imenica muškog roda *majstōrluk* (majstor + luk) 'majstorski posao'.

Sufiksom *-ljina* tvorena je imenica ženskog roda *dugljīna* (dug + ljina) 'duljina'.

Primjenom sufiksa *-nica* tvorena je imenica ženskog roda *plāsnica* (plas + nica) 'hrpa sijena'.

Sufiks *-nje* poslužio je za tvorbu imenice srednjeg roda *orānje* (ora + nje) 'uzorana zemlja'.

Tvorba imenice ženskog roda *benastòća* (benast + oća) 'glupost ili nespretnost' ostvarena sufiksom *-oća*.

Sufiksom *-oner* tvorena je imenica muškog roda *penzijeôr* (penzij + oner) 'umirovljenik'.

Sufiksom *-osija* tvorena je imenica ženskog roda *grdòsija* (grd + osija) 'grdosija'.

Sufiks *-ost* sudjeluje u tvorbi imenice ženskog roda *ćòravost* (ćorav + ost) 'sljepoća'.

Sufiksom *-otina* tvorena je imenica ženskog roda *bljuvòtina* (bljuv + otina) 'ono što se povraća iz želuca'.

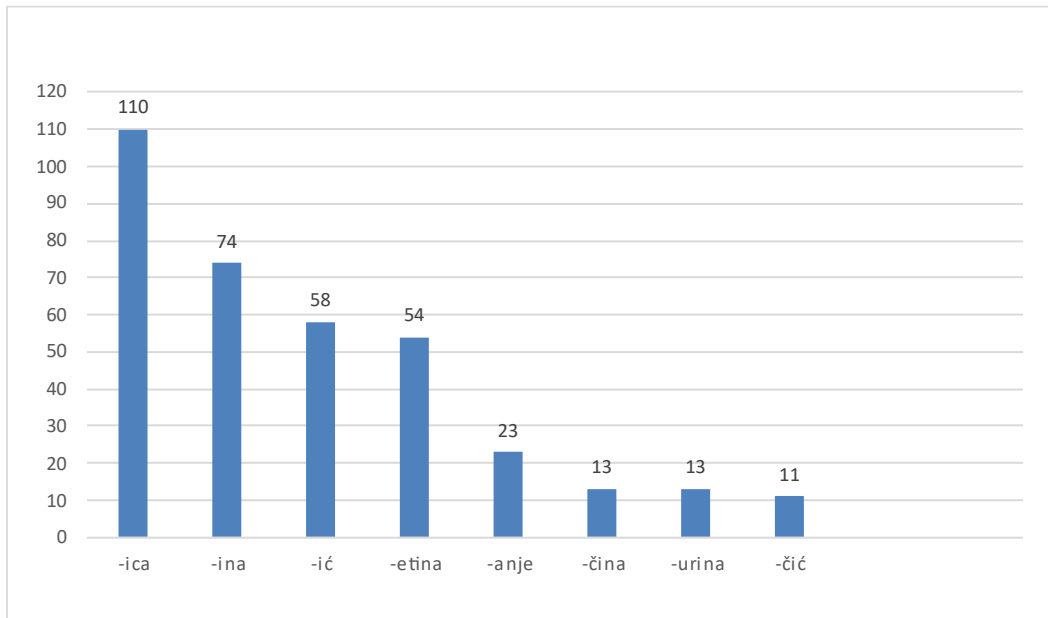
Sufiks *-ung* poslužio je za tvorbu imenice muškog roda *špàrung* (špar + ung) 'štednja'.

Sufiks *-urdija* sudjeluje u tvorbi imenice ženskog roda *balavùrdija* (balav + urdija) 'dječurlija'.

Sufiksom *-urlija* tvorena je imenica ženskog roda *dičurlija* (dic + urlija) 'netašna djeca'.

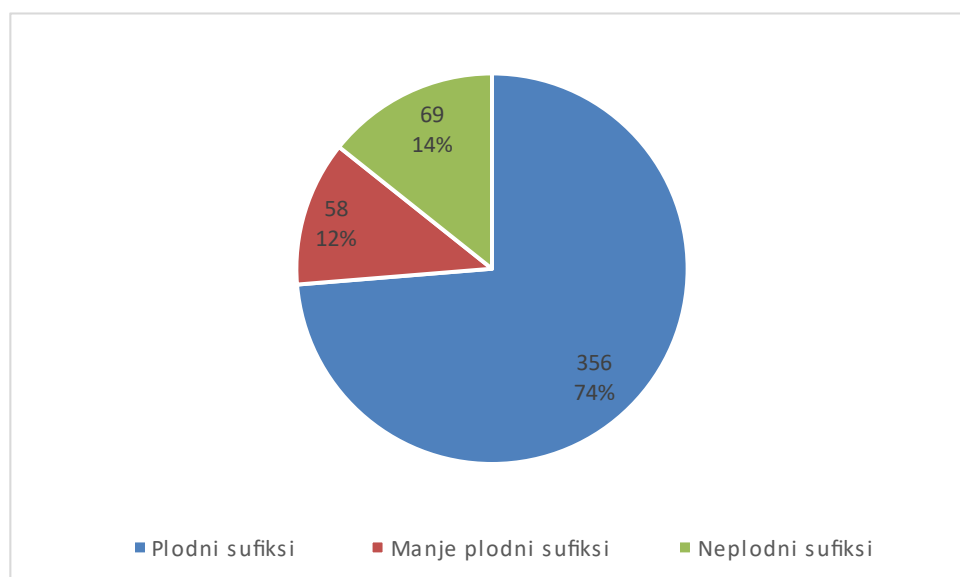
7.3. Grafički prikaz sufikasa u govoru sela Sinca po plodnosti

Grafikon 1: Plodni sufiksi po broju imenica

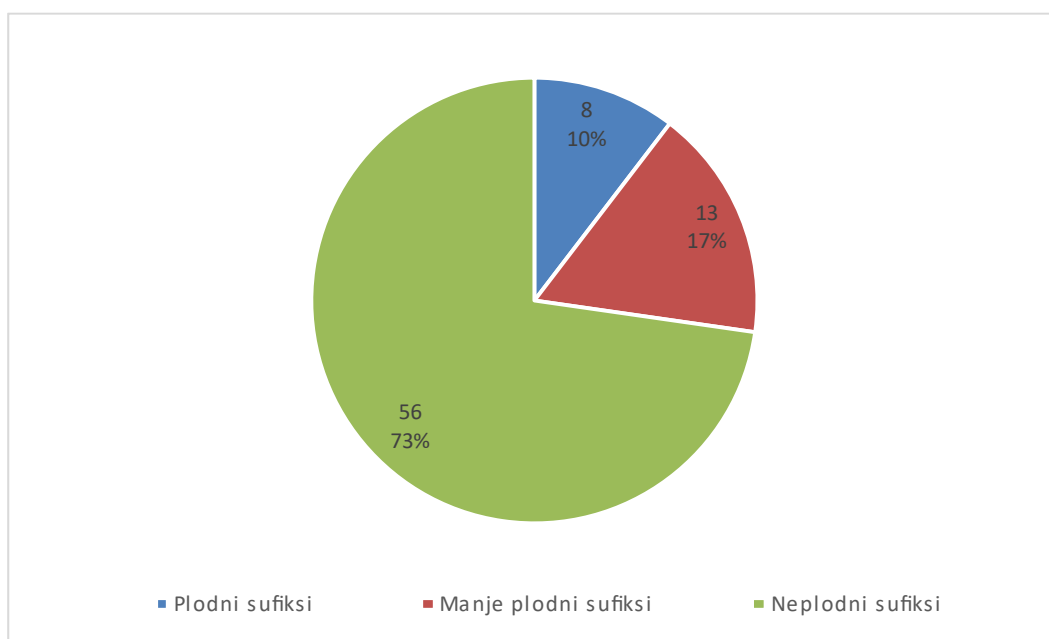
(Izvor: autorski rad)

Grafikon 2: Ukupan broj imenica po sufiksima

(Izvor: autorski rad)

Grafikon 3: Broj sufikasa po plodnosti

(Izvor: autorski rad)

8. Zaključak

Iako su se u prošlosti rječotvorbene analize vrlo rijetko provodile tijekom istraživanja određenih mjesnih govora, u posljednje vrijeme ipak češće postaju predmetom istraživanja, a za to je uvelike zaslužna Sanja Vulić, koja je svojim radovima potaknula interes hrvatskih dijalektologa o toj temi.

Ovim se radom nastojalo ispitati rječotvorbenu stanje u govoru sela Sinca, a istraživanje se temeljilo isključivo na sufiksnoj tvorbi imenica. Građa je preuzeta iz leksičkog korpusa *Ričnika gacke čakavščine* Milana Kranjčevića, iz kojeg su izdvojene 483 imenice, tvorene sufiksalsnom tvorbom, od kojih je 258 ženskog roda, 184 muškog roda, 17 srednjeg roda, a 24 su glagolske imenice. Od ukupnog broja imenica, čak je 252 augmentativa, a 81 deminutiv.

Tijekom analize imenica utvrđeno je da je u govoru Sinca osam plodnih sufikasa, koji zajedno tvore 356 imenica. Plodnim se sufiksima smatraju oni koji tvore više od deset imenica, a to su: *-ica*, *-ina*, *-ić*, *-etina*, *-anje*, *-čina*, *-urina* i *-čić*. Najplodniji je sufiks *-ica*, kojim se tvori 110 imenica ženskog roda, od kojih je 101 deminutiv. Odmah nakon njega slijedi sufiks *-ina* sa 74 imenice pretežito muškog roda, od kojih je 66 augmentativa. Na trećem mjestu po plodnosti nalazi se sufiks *-ić* kojim se tvore deminutivi muškog roda, a odmah je nakon njega sufiks *-etina* s 54 augmentativa ženskog roda. Sufiksom *-anje* tvorene su 23 glagolske imenice. Zatim slijedi sufiks *-čina* s 13 augmentativa muškog roda, a isti broj imenica tvori i sufiks *-urina*, kojim su tvoreni augmentativi ženskog roda. U plodne se sufikse ubraja još i sufiks *-čić*, kojim je tvoreno 11 deminutiva muškog roda.

U manje plodne sufikse ubrojani su oni sufiksi kojima se tvori manje od deset i više od dvije imenice. Njih je 13, a zajedno tvore 58 imenica. Manje plodni sufiksi su: *-ka*, *-onja*, *-ar*, *-ija*, *-ac*, *-ce*, *-ičica*, *-ač*, *-avica*, *-ak*, *-an*, *-eša* i *-ičina*. Sufiksom *-ka* tvoreno je sedam imenica ženskog roda, dok je sufiksom *-onja* tvoreno je šest imenica muškog roda. Sufiks *-ar* sudjeluje u tvorbi pet imenica muškog roda, a isti broj imenica tvore i sufiksi *-ija*, koji tvori imenice ženskog roda, sufiks *-ac*, koji tvori imenice muškog roda, sufiks *-ce*, koji tvori deminutive srednjeg roda. Sufiks *-ičica* tvori četiri deminutiva ženskog roda. Sufiksom *-ač* tvorene su četiri imenice muškog roda, a sufiksom *-avica* također su tvorene četiri imenice, ali ženskog roda. Po tri imenice muškog roda tvorene su sufiksima *-ak*, *-an*, i *-eša*, dok su sufiksom *-ičina* tvorene tri imenice ženskog roda.

Neplodnim se sufiksima smatraju sufiksi koji su tvorili samo jednu ili dvije imenice. Takvih je sufikasa najviše, čak 56, a zajedno tvore 69 imenica. Sufiksi kojima su tvorene po dvije imenice su: *-ačina*, *-arija*, *-arnjak*, *-aš*, *-ašce*, *-er*, *-eraj*, *-ešce*, *-evina*, *-ika*, *-ište*, *-nja*, *-ušćina*. Sufiksima *-ačina* i *-arija* tvorene su po dvije imenice ženskog roda. Sufiksima *-arnjak* i *-aš* tvorene su po dvije imenice muškog roda. Sufiksom *-ašce* tvorena su dva deminutiva srednjeg roda. Sufiksom *-er* tvorene su dvije imenice, od kojih je jedna ženskog roda, a druga muškog roda. Slijedi sufiks *-eraj* kojim su tvorene dvije imenice muškog roda. Sufiksom *-ešce* također su tvorena dva deminutiva srednjeg roda. Sufiksima *-evina* i *-ika* tvorene su po dvije imenice ženskog roda. Zatim slijedi sufiks *-ište* s dvije imenice srednjeg roda. Sufiks *-nja* tvori dvije imenice ženskog roda, a isti broj imenica ženskog roda tvori i sufiks *-ušćina*, a obje su augmentativi. Sufiksi kojima je tvorena samo jedna imenica su: *-a* (imenica ženskog roda), *-ad* (imenica ženskog roda), *-ala* (imenica srednjeg roda), *-alica* (imenica ženskog roda), *-alo* (imenica srednjeg roda), *-ana* (imenica ženskog roda), *-arka* (imenica ženskog roda), *-avčina* (augmentativ muškog roda), *-bina* (imenica ženskog roda), *-čica* (deminutiv ženskog roda), *-čurina* (augmentativ ženskog roda), *-e* (imenica srednjeg roda), *-enčica* (deminutiv ženskog roda), *-enčina* (augmentativ ženskog roda), *-enica* (imenica ženskog roda), *-eničica* (deminutiv ženskog roda), *-eničina* (augmentativ ženskog roda), *-etine* (augmentativ ženskog roda), *-ež* (imenica ženskog roda), *-ice* (deminutiv ženskog roda), *-ičar* (imenica muškog roda), *-ijona* (imenica ženskog roda), *-ilo* (imenica srednjeg roda), *-ira* (imenica ženskog roda), *-iš* (imenica muškog roda), *-ja* (imenica ženskog roda), *-jača* (imenica ženskog roda), *-janje* (glagolska imenica), *-jar* (imenica muškog roda), *-je* (imenica srednjeg roda), *-ko* (imenica muškog roda), *-luk* (imenica muškog roda), *-ljina* (imenica ženskog roda), *-nica* (imenica ženskog roda), *-nje* (imenica srednjeg roda), *-oća* (imenica ženskog roda), *-oner* (imenica muškog roda), *-osija* (imenica ženskog roda), *-ost* (imenica ženskog roda), *-otina* (imenica ženskog roda), *-ung* (imenica muškog roda), *-urdija* (imenica ženskog roda) i *-urlija* (imenica muškog roda).

Ovim se radom nastojalo potaknuti proučavanje gackih čakavskih govora i prikazati rječotvorbene osobitosti govora sela Sinca, čime se doprinosi njihovom očuvanju i boljem razumijevanju. Analiza plodnosti sufikasa pruža podatke za usporedbu s drugim čakavskim i hrvatskim govorima. Usto, ovakvo istraživanje nastoji popuniti prazninu u području tvorbe riječi, koja je posljedica nepopularnosti rječotvorbene analize u dosadašnjim kroatističkim dijalektološkim istraživanjima.

9. Literatura

Babić, Stjepan (2002) *Tvorba riječi u hrvatskome književnome jeziku*. Zagreb: HAZU – Nakladni zavod Globus.

Kapović, Mate (2015) *Povijest hrvatske akcentuacije: fonetika*. Zagreb: Matica hrvatska.

Kranjčević, Milan (2003) *Ričnik gacke čakavščine. Konpoljski divan*. Katedra čakavskog sabora pokrajine Gacke. Rijeka: Graftrade.

Lisac, Josip (2009) *Hrvatska dijalektologija 2. Čakavsko narječje*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

Lukežić, Iva (1990) *Čakavski ikavsko-ekavski dijalekt*. Rijeka: Izdavački centar Rijeka.

Moguš, Milan (1977) *Čakavsko narječje*. Zagreb: Školska knjiga.

Vranić, Silvana i Zubčić, Sanja (2018) *Hrvatska narječja, dijalekti i govori u 20. stoljeću*. Ante Bičanić (ur.), *Povijest hrvatskoga jezika*. 5. knjiga: 20. stoljeće – Prvi dio, Zagreb: Croatica.

10. Internetski izvori

Brozović, Dalibor (1998) *Čakavsko narječje*. Dostupno na:

file:///C:/Users/Marija/Downloads/Cakavsko_narjecje_1998.pdf (Pristupljeno: 18. 9. 2024).

Horvat, Marijana i Štebih Golub, Barbara (2012) *Tvorba riječi u hrvatskim dopreporodnim gramatikama*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Dostupno na:

<https://hrcak.srce.hr/file/152210> (Pristupljeno: 10. 10. 2024).

Kranjčević, Milan (2019) *Gacki čakavski govori s područja Otočca – zaštićeno nematerijalno kulturno dobro Republike Hrvatske*. Katedra čakavskog sabora pokrajine Gacke. Dostupno na:

<https://hrcak.srce.hr/231937> (Pristupljeno: 12. 10. 2024).

Kuna, Branko (2006) *Nazivlje u tvorbi riječi*. Filologija. Dostupno na:

<https://hrcak.srce.hr/file/35043> (Pristupljeno: 15. 10. 2024).

Lukežić, Iva (1997) *Novi podatci za dijalekatsku kartu sjevernoga hrvatskoga primorja, Istre i Like*. Hrvatski dijalektološki zbornik 10. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/298002>

(Pristupljeno: 5. 10. 2024).

Mihaljević, Milica i Ramadanović, Ermina (2006) *Razradba tvorbenih načina u nazivlju (s posebnim obzirom na odnos među složenicama bez spojnika -o-, sraslicama i tvorenicama s prefiksoidima)*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Dostupno na:

<https://hrcak.srce.hr/9326> (Pristupljeno: 15. 10. 2024).

Nežić, Ivana (2020) *Iz tvorbe imenica u kastavskome govoru*. Hrvatski dijalektološki zbornik 24. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/360052> (Pristupljeno: 25. 10. 2024).

Neke značajke čakavskoga narječja. Dostupno na:

<https://cabook.wixsite.com/cabook/znacajke-cakavskoga-narjecja> (Pristupljeno: 17. 11. 2024).

Sinac. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža.

Dostupno na: <https://enciklopedija.hr/clanak/sinac> (Pristupljeno: 11. 10. 2024).

Vermeer, Willem (1982) *On the principal sources for the study of Čakavian dialects with neocircumflex in adjectives*. Dostupno na:

https://www.hum2.leidenuniv.nl/pdf/S&R/publicaties/vermeer_1982b_Sources_Northwest_Cakavian.pdf (Pristupljeno: 8. 12. 2024.)

Vulić, Sanja (2005) *Složeno-sufiksna tvorba imenica u gradišćanskohrvatskim čakavskim govorima*. Croatica et Slavica Iadertina. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/17030>
(Pristupljeno: 25. 10. 2024).

11. Popis priloga

Slika 1: Karta – geografski prikaz položaja Sinca

Grafikon 1: Plodni sufiksi po broju imenica

Grafikon 2: Ukupan broj imenica po sufiksima

Grafikon 3: Broj sufikasa po plodnosti